

Soproni Egyetem
Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kissné dr. Zsámboki Réka
dékánhelyettes, egyetemi docens

Piaci verseny, jó üzlet vagy valódi támogatás? –
Óvodák és tanodák a gyermekek életkori sajátosságainak
és az iskolaelőkészítés színtereinek tükrében

Sopron, 2024.

Maximovics Veronika
Neveléstudomány MA

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1 Bevezető gondolatok	4
2 A téma szakirodalmi-elméleti háttere	6
2.1 A tanulás óvodapedagógiai értelmezése	6
2.1.1 Az óvodai tanulás pedagógiai sajátosságai.....	6
2.1.2 A tevékenységben megvalósuló tanulás	7
2.1.3 A tevékenységben megvalósuló tanulás tervezése.....	9
2.1.4 Az óvodai tanulás egyéni értelmezése	10
2.2 Iskolaérettség az óvodában.....	12
2.2.1 Iskolaérettség és az iskolakezdés főbb kritériumai nemzetközi kitekintésben.....	12
2.2.2 Iskolaérettség vagy iskolakészültség elméleti áttekintése és definíciója	16
2.2.3 ONOAP, NAT	18
2.2.4 Iskolaérettség kritériumai.....	22
2.2.5 Iskolaérettségi vizsgálatok menete	26
2.2.6 Az iskolaérettség jogszabályi háttere - a pedagógus helyett a szülő dönt?.....	28
3 Fejlesztő kuckók, tanodák helye, szerepe a köznevelés színterén	34
4 A kutatás menete és módszertana.....	36
4.1 A kutatás célja és menete	36
4.2 A kutatásban alkalmazott módszerek	37
4.2.1 A kérdőív felépítése.....	37
4.2.2 Kutatási kérdéseim	37
4.2.3 Előfeltevéseim	38
4.3 A kutatási minta	38
4.3.1 A mintavétel folyamata	38
4.3.2 A minta bemutatása – a szülői kérdőív esetében	39
4.4 Összegző gondolatok a szülői kérdőív eredményeinek tükrében	53
4.4.1 Válaszok kutatási kérdéseimre	54
5 Az érem másik oldala - Piaci verseny, jó üzlet vagy valódi támogatás?.....	56
5.1 Honlapelemzés – mit mutatnak a tanodák, fejlesztő kuckók honlapjai, hirdetései?	56
5.2 Táblázat a vizsgált tanodákról a kiemelt szempontok alapján.....	64
5.3 Összegző gondolatok a honlapelemzés tükrében	67
6 Interjúk	68
7 A kutatási eredmények összegzése – záró gondolatok	71
8 Irodalomjegyzék.....	73
9 Képek, ábrák, diagramok jegyzéke.....	77

10	Melléletek.....	78
	1.számú melléklet – szülői kérdőív	78
11	Köszönetnyilvánítás	82

1 Bevezető gondolatok

A köznevelési rendszer egyik legnagyobb problémakörét az iskolaérettség, iskolakészültség elérése, az óvoda-iskola átmenet kérdésköre adja. Az utóbbi évtizedekben számos próbálkozás volt elméleti szinten, hogy az átmenet rendszerét rugalmassá, könnyeddé tegyék a gyermekek számára. Sajnos azt tapasztalom, hogy eddig valós intézkedéseket nem alkalmaztak, így mindenki boldogul a maga módján, a gyermekek, szülők, pedagógusok próbáltak alkalmazkodni az elvárásokhoz. Döntési jogkörök átruházása történt az iskolakezdés kapcsán, ok nélkül visszatartott gyermekek vagy éppen a szabad játék, szabadidő kárára agyonfejlesztett „kiszsenik” problémájával találkozunk. A köznevelési rendszer színvonalára vonatkozóan az utóbbi évtizedekben folyamatosan jelennek meg kritikák. Mit kellene változtatni rajta? Vajon milyen feltételei vannak az iskolaérettségnek? Elég az óvodák szerepe ebben, vagy szükséges a felzárkóztatás, az iskolára felkészítő programokban való részvétel? Úgy gondolom, hogy ezek nagyon fontos kérdések, hiszen mind a gyermekek, az egyéni képességeik, érdeklődési körük, társadalmi és szocializációs körülményeik különbözőek, és folyamatosan változnak. A szülői prioritások, a társadalmi megítélés mind-mind hatással vannak gyermekeinkre és az őket körülvevő világra.

Milyen szerepe van a tanodáknak, fejlesztő kuckóknak, különböző iskolára készítő programoknak? Szükséges e felkészíteni a gyermeket az iskolára, vagy hagyjuk, hogy a saját tempójában érjen meg rá? Az utóbbi években egyre több neves szakértőt, oktatáskutatót hallhattunk, olvashattunk e témában nyilatkozni. Az óvoda feladata felkészíteni az iskolára? Kell e egyáltalán felkészíteni? Milyen hatással vannak a magán iskolafelkészítők a köznevelési rendszer megítélésre? Számos hasonló kérdés merült fel már bennem is, hiszen amióta a pályán dolgozom, azóta ez a kérdéskör folyamatosan jelen van, ez egy örökös vitatéma.

Mindenesetre elgondolkodtató, többek között az is, hogy miért hódítottak ekkora teret az óvodán kívüli tanodák, fejlesztő központok, áthidaló programok. Érdeemes egy nemzetközi kitekintést tenni, hogy az oktatási szempontból fejlett országokban, ugyanez a kérdéskör, hogy valósul meg. Úgy gondolom, hogy oktatáspolitikai szempontból sem elhanyagolható, hogy a köznevelési rendszerben dolgozó pedagógusok a szülőkkel karöltve eleget tudnak-e tenni a gördülékeny óvoda-iskola átmenet biztosításának, az iskolaérettség könnyed elérésének, vagy szükséges a külső segítségadás. Szociológiai szempontból pedig egy nagyon fontos kérdés, hogy azok a gyermekek is megkapják a megfelelő segítséget, akik rosszabb anyagi, illetve más családi háttérrel rendelkeznek.

Érdemes azt is megvizsgálni, hogy vannak-e megfelelő szakemberek az oktatási rendszerben? A fejlesztő kuckókban, tanodákban milyen végzettséggel, milyen szakmai tapasztalattal végeznek fejlesztéseket? Mit kínálnak? Milyen mérési eszközöket, módszereket használnak? Az óvodapedagógusok milyen szerepet vállalnak az iskolára felkészítés folyamatában? Kell-e célzottan készíteni őket? A család, mint elsődleges nevelési színtér jelenik meg az óvoda mellett. Azonban a kérdés az, hogy a mai rohanó világban a szülők milyen módon vesznek részt a gyermek életében, iskolára való felkészítésében? Az iskolakezdés számos kihívást tartogat, amely nemcsak a gyermek, hanem a család számára is próbatétel lehet, rosszabb esetben akár kudarcélményként is megjelenhet. Már az iskolaérettség kérdése is komoly figyelmet kap, amely a család közvetlen és tágabb környezetét egyaránt érinti. Ha pedig a gyermek tanulását nem tudják megfelelően támogatni, a lemaradás olyan mértékűvé válhat, amely a későbbi felzárkózást jelentősen megnehezíti (Busi, 2006). Az óvodapedagógus-hiány (általánosságban pedagógus-hiány), a pályaelhagyó pedagógusok, gyógypedagógusok, a pedagógus béremelés kérdésköre befolyásoló tényezőként jelent meg a magán fejlesztő kuckók kialakulásában, széleskörű elterjedésében, valamint az óvodai nevelőmunka minőségében.

Dolgozatomban egy viszonylag újszerű, de nagy teret hódító oktatási forma, az iskola előkészítő, tanodák, tehetséggondozó műhelyek, fejlesztő kuckók vizsgálatára, bemutatására vállalkozom. A dolgozat témaválasztásában több személyes motivációm is van. 2024 tavaszán készítettem egy kutatást az óvoda-iskola átmenetről a COVID járvány idején. Ez a munkám e témának az előkutatásaként jelenik meg, hiszen itt szembesültem azzal, hogy az addig csak lemaradásban lévő gyermekek számára alakult tanodák, fejlesztők - a jelenléti oktatás hiányával egy hatalmas piaci rést kiaknázva - iskolafelkészítő műhelyekké alakultak, vagy a már meglévők, nagyobb számban tudtak gyermekeket fogadni. Számos szülő választotta az elmúlt években ezt a fajta oktatási struktúrát gyermeke számára. Miért és mit vártak ettől?

Óvodapedagógusként és főigazgatóként azt tapasztaltam, hogy minden évben felmerülő problémaként jelent meg az iskolakészültségi vizsgálat, azok eredményei, a fogadóórák tapasztalatai, valamint az aggódó szülők kérdései. Mi az óvoda, az óvodapedagógusok feladata? A témában fellelhető szakirodalom olvasásakor többször gondolkodóba estem, hogy a tanköteles gyermekem vajon elérte az iskolaérettséget? Szükséges az óvodai tevékenységek és az otthoni játékos tanulás mellett külön iskolafelkészítő foglalkozásra is vinnem? Van olyan lemaradása, amit az óvodai és otthoni környezetben nem lehet kompenzálni? Számtalan ilyen és ehhez hasonló kérdést tettem fel magamnak kutatómunkám megkezdésekor.

2 A téma szakirodalmi-elméleti háttere

2.1 A tanulás óvodapedagógiai értelmezése

2.1.1 Az óvodai tanulás pedagógiai sajátosságai

A tanulásról alkotott felfogás állandó változáson megy keresztül. Noha sokan még ma is az iskolához kapcsolják a tanulást, valójában egész életünk során tanulunk. Az intézményes tanulás jelentőségét nem kisebbítve kijelenthetjük, hogy felnőttkorunkra tudásunk nagy részét az intézményes kereteken kívül szerezzük meg. Manapság egyre többet hallani az otthonról hozott tudásról, a rejtett tudáselsajátításról és a tanítás nélküli tanulás folyamatáról (Varga és Farnady, 2018).

Az óvodai tanulás kérdése széles körben vitatott téma, és ennek okai nemcsak kulturális és társadalmi különbségekben, hanem az oktatási rendszerek különböző megközelítéseiben is rejlenek. Az egyik alapvető különbség az óvodai tanítás kérdésében és a korai oktatás fontosságának és megvalósíthatóságának megítélésében rejlik. A két véglet felfogása közül az egyik a gyermekek korai tanítására helyezi a hangsúlyt, ahol már óvodás korban iskolai jellegű oktatás zajlik, például olvasás és írás tanítása (amint azt a holland és finn példa mutatja). Az ilyen szemléletet követők szerint a korai oktatás elősegíti a gyermekek intellektuális fejlődését, és hozzájárul a későbbi tanulmányi sikereikhez. Ezzel szemben a másik megközelítés szerint a gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve az önirányított játék és a spontán fejlődés elvét kellene előtérbe helyezni. A két irányzat közötti különbségek abból fakadnak, hogy különbözőképpen határozzák meg, mi a legjobb tanulási forma egy gyermek számára.

A központi gondolat a meglátás, miszerint sokan a tanulást a behaviorista módszerekkel (drillekre, gyakorlásra épülő módszerek) azonosítják. Az ilyen megközelítés háttérbe szoríthatja a tanulás élményszerűségét és kreativitását, ami a károsan hat a tanulásról kialakult felfogásra. A tanulás ilyen megközelítése – ahol kényszerített, központilag irányított, merev rendszerben zajlik – valóban hozzájárul ahhoz, hogy sokan a tanulás fogalmát negatívan értékeljék. Fontos, hogy a tanulás és a játék örömteli, felfedező jellegű legyen, mely kulcsfontosságú a gyermek fejlődése szempontjából.

A játékba ágyazott tanulás, „örömszerző tevékenységként” megvalósuló játék lehetőséget nyújt arra, hogy a gyermekek fejlesztése természetes módon történjen, amely segíti a tanulási élményt. Ez különösen fontos lehet a hazai nevelési gyakorlatban, ahol az óvodai tanulás még mindig sok esetben vita tárgya. A „önszabályozott, egyéni és társas” tevékenységre való nevelés az egyik legfontosabb elem, hiszen a korai évek során szerzett

tapasztalatok alapvetően formálják a gyermek tanuláshoz való viszonyát. A gyermek a játék során önállóan elégítheti ki mozgás- és aktivitásszükségletét. Ennek a szükségletnek a kielégítése a játékban azt jelenti, hogy szabadon cselekszik, saját ritmusában tevékenykedik, olyan mozdulatokat végez, amelyek igényként jelennek meg számára, és ezek megvalósítását örömezzet kíséri (Körmöczy, 2010).

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja (ONOAP) módosításai szimbolikus értékkel bírnak az óvodai tanulás megítélése szempontjából. A tanulás, mint tevékenységterület korábban nem szerepelt az ONOAP-ban, ám az utóbbi módosítások során egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek az óvodai nevelés tudatos szervezésére. A tanulás integrálása az alapprogramba egyfajta társadalmi konszenzus kialakulását tükrözi, amely megpróbálja ötvözni a két végletet: a spontán játékos tanulást és a tudatos oktatási elemeket.

Az óvodai tanulás, tanítás kérdésköre sokrétű, hiszen különböző kultúrákban és nevelési rendszerekben eltérő elképzelések dominálnak. A konklúzió a két véglet közötti egyensúly megteremtésének szükségességére mutat rá. Egy olyan oktatási és nevelési rendszer kialakítására, ahol a gyermekek spontán fejlődése és játékos tanulása találkozik a tudatos pedagógiai irányelvekkel, ami ahhoz szükséges, hogy a gyermekek korai oktatása örömteli és támogató környezetben valósuljon meg. Az ONOAP jelenlegi irányelvei, amelyek teret adnak a tanulásnak, fontos lépésként értékelhető a gyermekek személyre szabott, élményszerű fejlődésének irányába (Hercz, Rác, Takács, 2015).

„A tanulásra utaló sokféle modern megközelítés és irányzat közös vonása szerint a tanulás az egyén viselkedésében és személyiségében bekövetkezett tartós változás, ami magában foglalja az új ismeretek és készségek elsajátítását, valamint a meglévő képességek további fejlődését.” (Kovácsné, 2009.)

2.1.2 A tevékenységben megvalósuló tanulás

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti meghatározás a következőképp került megfogalmazásra:

1. „Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánpótlásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

2. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

3. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

4. A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

5. Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását. (Az Óvodai nevelés országos alapprogramja, 2012.)

Az ONOAP egy átfogó keretrendszer az óvodás korú gyermekek fejlődésének támogatására, amely 2012-es megfogalmazása óta jelentős szerepet tölt be a nevelési gyakorlatban. Az alapprogram egyik központi eleme, hogy az óvodai tanulási folyamat nem csupán az ismeretek elsajátítására szorítkozik, hanem a gyermekek teljes személyiségének fejlesztésére törekszik. A program, hogy a tanulás az óvodában egy folytonos, jelentős részben utánzáson és spontán tevékenységen alapuló folyamat, amely az óvodapedagógus által szervezett és irányított környezetben, a mindennapok természetes helyzetében valósul meg. Az óvodai tanulás célja a gyermek kompetenciáinak átfogó fejlesztése, amely nem csak az intellektuális képességeket, hanem a szociális készségeket és az érzelmi intelligenciát is magában foglalja. Az alapprogram kiemeli, hogy a hatékony tanulási környezet kialakításához az óvodapedagógusnak építeni kell a gyermek előzetes tapasztalataira és ismereteire, amely elősegíti az új ismeretek elsajátítását. Ez a megközelítés összhangban áll a konstruktivista pedagógiai elméletekkel, amelyek szerint a tanulás a gyermekek aktív részvételén, saját felfedezésein és tapasztalatain alapul.

A tanulás feltételeinek megteremtésében az óvodapedagógusnak figyelemmel kell lennie arra, hogy a gyermek aktívan részt vegyen a folyamatban, cselekedetekkel, a környezet közvetlen megtapasztalásával és felfedezéssel kapcsolódjon be a tanulásba. Kiemelt feladat a kreativitás ösztönzése, a különböző érzékszerveket stimuláló, fejlesztő tevékenységek, valamint a gyakorlati problémamegoldás, hiszen ezek szerepet játszanak a gyermek fejlődésében. Az alapprogram meghatározza a tanulás különböző formáját, mint az utánzásos tanulást, a spontán játékos tapasztalatszerzést, a gyermeki kérdésekre épülő ismeretszerzést, valamint az óvodapedagógus által irányított megfigyelést és felfedezést. Ezek a tanulási módok lehetővé teszik, hogy a gyermekek saját tempójukban, érdeklődési körüknek megfelelően mélyüljenek el a különféle témákban, fejlődjenek szokásaik és viselkedésmintáik.

Végezetül, az óvodapedagógus szerepe kulcsfontosságú a tanulási folyamatirányításban. A személyre szabott és pozitív értékelés, amely figyelembe veszi a gyermek egyéni fejlődési ütemét és képességeit, támogatja a gyermek személyiségének kibontakozását, önértékelését és önbizalmát. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja tehát a tanulási folyamatot egy átfogó, gyermekközpontú szemlélettel közelíti meg, amely a gyermekek teljes személyiségének fejlesztését helyezi a középpontba.

2.1.3 A tevékenységben megvalósuló tanulás tervezése

Az óvodás korban (3–6 éves) a gyermek tudása nagymértékben személyes élményekhez kötött asszociációkra épül. Ez a "tudás" még nem teljes, állandóan alakul és változik. Ebben az életkorban nem az eredmény a lényeges, hanem maga a folyamat, hiszen örömet lel abban, amit csinál. Játék a játék során „kijátssza” félelmeit, oldja feszültségeit, és újra átéli az öröm pillanatait.

Számos kutatás alátámasztja, hogy az érdeklődés döntő szerepet játszik az ismeretszerzés és tanulás eredményességében. Az érdeklődés nem csupán egy velünk született „adottság”, hanem bizonyos mértékig alakítható, irányítható és fejleszthető. A mély és intenzív ösztönzés folyamatos ismeretszerzésre készíteti az egyént, és túlmutat a pusztán kíváncsiságon, mivel a megszerzett tudás tovább fokozza és megszilárdítja az érdeklődést. A sikeres tevékenység egyik alapfeltétele is a tartós érdeklődés megléte.

Az érdeklődés irányai idővel változnak és fejlődnek, de a nyitottság és az új dolgokra való fogékonyság fontos szempont, hogy az érdeklődés ne halványuljon el.

A gyermeki lét alapvetően a spontán tanulásra épül, mivel „... 6–7 éves kor következik be az a változás a gyermekek értelmi képességeiben, amely alkalmassá teszi őket a szándékos és szervezett tanulásra” (Vajda, 2009). A spontán tanulás és ismeretszerzés folyamata önkéntelenül, bármikor és bárhol megtörténhet, elegendő hozzá egy tárgy, egy személy vagy egy eszköz, amely a gyermek tapasztalatainak felidézésére vagy új élmények szerzésére ösztönzi. A spontán helyzetek tudatos kihasználása lehetőséget biztosít az egyéni vagy kis létszámú csoportos fejlesztésre. Ezzel szemben a szervezett tanulási alkalmak során, a különféle foglalkozások keretében jönnek létre azok a tapasztalatszerzési lehetőségek, amelyek alapján az óvodapedagógus napi rendszerességgel tudatosan tervez, szervez és irányít.

A pedagógus felkészültsége és szakmai meggyőződése alapján, az óvodai nevelés funkcióit figyelembe véve, deklarált célját a meghatározott feladatok komplex érvényesítésével éri el: egyrészt támogatja a gyermekek spontán tevékenységeit, másrészt a szakszerűen megtervezett és megszervezett foglalkozások révén valósítja meg a nevelési célokat (Golyán, 2013).

2.1.4 Az óvodai tanulás egyéni értelmezése

Véleményem szerint az óvodai tanulás újragondolásának szükségessége és jelentősége fontos feladatot ró az a szülőkre és az oktatásban, nevelésben dolgozóakra, neveléstudományi kutatókra, hiszen a társadalmi és oktatási elvárások folyamatosan változnak. Nem a gyermekek változtak meg lényegükben, hanem a társadalmi és pedagógiai közeg alakult át. A modern, tudásalapú társadalomban, ahol az élethosszig tartó tanulás és a tudás minőségi ellenőrzése kiemelt szerepet kap, a korai évek tanulási folyamatai felértékelődtek. Az óvodai tanulásnak olyan alapot kell biztosítani, amely támogatja a későbbi versenyképességet és az egyén önértékesítési képességét, mindezt azonban a gyermek sajátos fejlődési szükségleteihez igazítva.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja által meghatározott tanulási formákat fontos követni, hiszen a komplex tevékenységek által a gyermek észrevétlenül tanul.

Játékosan, játékba ágyazva a tapasztalás útján észrevétlenül megkapja azokat a képességeket és készségeket, mely alkalmassá teszi a könnyed és gördülékeny átmenetre, az iskolába lépésre.

Az óvodai tanulás összetett és rugalmas folyamat, melyben a pedagógus kiemelten figyel az egyéni képességekre, az életkori sajátosságokra, és épít a gyermekek természetes érdeklődésére.

Az óvodai tanulási folyamatban nemcsak a kognitív fejlődés, hanem az érzelmi és szociális összetevők is nagy hangsúlyt kapnak. Az élményalapú tanulás – ahol az óvodásokat aktív részvételre és önálló tapasztalatszerzésre ösztönzik – a korszerű pedagógia elveit tükrözi. Mivel az óvodába kerülő gyermekek különböző képességszintekkel és tapasztalati háttérrel rendelkeznek, a fejlesztési célok is személyre szabottak kell, hogy legyenek. Az egyéni fejlesztések megtervezése biztosítja a gyermek képességeinek sokoldalú kibontakoztatását, figyelembe véve az egyén aktuális állapotát és érési folyamatait. Ez a szemlélet összhangban áll a konstruktivista pedagógiával, amely szerint a tanulás személyes, egyéni folyamat, amely a gyermek korábbi ismereteire és tapasztalataira épít.

A játékba integrált, örömteli és cselekvésen alapuló tanulás továbbra is a legmegfelelőbb tanítási formája ennek a korosztálynak. A játékközpontú tanulás azért is előnyös, mert lehetőséget biztosít a gyermekeknek arra, hogy természetes módon ismerkedjenek meg a környezetükkel, fejlesszék kommunikációs és szociális készségeiket, és gyakorolják a kreatív problémamegoldást.

Az óvodás korú gyermekek tanulása rendkívül összetett és differenciált folyamat, mely a fejlődéslélektani sajátosságaikra is épít. Ez az életkor szinkretikus, azaz a gyermek egyes ismereteit és tapasztalatait egyfajta intuitív egységként kezeli, ami azt jelenti, hogy a különálló elemek könnyen integrálhatók egy átfogó, ám sajátos világképbe. Ez az integráció lehetővé teszi számára, hogy a régi és új ismereteket spontán módon összekapcsolja, és koherens egészként értelmezze.

A gyermek tanulási folyamata lényegében cselekvésen alapul: az új ismeretek megszerzése gyakran a közvetlen környezettel való aktív interakció során történik. A felnőttek – pedagógusok, szülők – szerepe ebben a folyamatban támogató jellegű, ám nem kizárólagos. A gyermekek ebben az életkorban képesek önállóan, szabad felfedezés útján is tudást szerezni. Fontos azonban, hogy a felnőttek megfelelő környezetet és állandó motivációt biztosítsanak, amely fenntartja a gyermek érdeklődését és kíváncsiságát.

Az élménycentrikus tanulási irányultság a figyelem, az érdeklődés és az emlékezet fejlesztésének egyik leglényegesebb alapja ebben a korban. Az érzelmi, affektív tényezők meghatározóak a tanulási folyamatban: a gyermek tanulási élményei és tapasztalatai mélyebb és hosszabb távú hatást gyakorolnak rá, ha azok pozitív érzésekkel társulnak.

Az állandó motiváció, a játékos megközelítés és a szabad választás lehetősége segít abban, hogy a tanulási folyamat élvezetes és személyre szabott legyen.

Ebből adódóan a pedagógiai megközelítésnek figyelembe kell vennie a gyermek egyéni szükségleteit és sajátos fejlődési ütemét. Az óvodai nevelés célja, hogy ezt a komplex tanulási útvonalat megfelelő támogatással kísérje, lehetőséget adva a gyermekeknek a saját tempójukhoz és érdeklődési körükhöz illeszkedő ismeretszerzésre, amely később a strukturáltabb, iskolai tanulás alapját képezheti.

2.2 *Iskolaérettség az óvodában*

2.2.1 Iskolaérettség és az iskolakezdés főbb kritériumai nemzetközi kitekintésben

Az iskolaérettség kérdésköre és annak meghatározási módszerei országonként eltérhetnek, de általánosan elfogadott, hogy a sikeres iskolakezdés szempontjából fontos az érzelmi, szociális, kognitív és fizikai készségek megléte. Nemzetközi kutatások rávilágítanak arra, hogy ezek a tényezők nagyban befolyásolják a gyermekek tanulási folyamatát és hosszú távú iskolai teljesítményét.

Az Európai Unió tagállamaiban az óvoda és az iskola közötti átmenet okozta problémákat különböző szerkezeti átalakításokkal, integrált tantervekkel, valamint az óvoda, az iskola és a családok szorosabb együttműködésével próbálják kezelni. Egyes országokban óvodai osztályokat hoztak létre az alapfokú iskolák keretében (például Hollandiában), vagy az iskola előtti nevelés utolsó évét és az alsó tagozat első évét egyetlen oktatási ciklusba vonták össze (Franciaország). Más országok, mint például Svédország, többféle alternatívát is kipróbáltak annak érdekében, hogy az átmenet okozta nehézségeket enyhítsék. Ezzel szemben vannak olyan tagállamok, ahol az átmenet problémája nem jelentkezik, ilyenek például Dánia, Norvégia, Írország, Izland és Spanyolország (Golyán, 2013).

Kutatásomban nem céloztam minden egyes európai ország gyakorlatának bemutatását, hiszen ez hatalmas anyagot ölelne fel. Ezért a következőkben néhány olyan ország eljárásrendjét emelem ki, amelyek az óvoda–iskola átmenet és az iskolaérettség feltételeinek szempontjából sajátosnak tekinthetők.

Németországban az iskola előtti nevelés főként a 3–6 éves gyermekek számára létrehozott óvodákban (Kindergärten) zajlik, amelyek a gyermekek iskolai előkészítésének hagyományos formáját képviselik. Az óvodai nevelésben való részvétel azonban nem kötelező. Több tartományban lehetőség van arra, hogy a tanköteles korú, de az iskolakezdésre még nem érett gyermekek úgynevezett óvodaszerű iskolákba járjanak, mint a Schulkindergarten és Vorklassen. Néhány tartományban, és ott is csak meghatározott számú iskolában, a „Vorklassen”-ek az alapfokú iskolákhoz kapcsolódva fogadják az ötéves gyermekeket. Németországban tartománytól függetlenül minden hatodik életévét betöltött gyermek tankötelessé válik. Németországban az 1997-es iskolakezdési koncepció értelmében az iskolába lépést már nem kötik fejlettségi feltételhez, így minden tanköteles gyermeket beiskoláznak. A koncepció szerint az iskolaérettség megállapítása szelekciót eredményezne, ezért inkább az integrációra és az inkluzív nevelés megvalósítására helyezik a hangsúlyt, amely lehetőséget biztosít az eltérő egyéni fejlettségi szintek figyelembevételére (Golyán, 2013).

Ha a szomszédos **Ausztria** oktatási helyzetét vizsgáljuk, egy nagy különbséget fedezhetünk fel. A Bundesministerium - Szövetségi Oktatási, Tudományos és Kutatási Minisztérium – minden évben készít egy oktatási kiadványt – Oktatási utak Ausztriában címmel –, amiben részletezi az adott nevelési év céljait, feladatait, az esetleges törvényi változásokat ismerteti. A publikációban találunk egy táblázatot az oktatási rendszer felépítéséről, az oktatási szintek cél és feladatrendszeréről. Ausztriában minden tartósan ott élő gyermekre érvényes a kilencéves tankötelezettség. Azok a gyermekek, akik szeptember 1- jéig, illetve aznap töltik be hatodik életévüket, az adott tanév szeptemberében iskolakötelessé válnak. Ebben az esetben a szülőknek vagy törvényes képviselőknak gondoskodniuk kell a gyermek beiratásáról egy általános iskolába. A beiratkozás garantálja a gyermek számára a helyet az adott iskolában vagy egy közeli iskolában, amennyiben a létszám az első helyen meghaladja a kapacitást. Az iskolai férőhelyek kiosztásáért az adott iskola vagy az illetékes Oktatási Igazgatóság felel.

Az iskolai beiratkozás folyamán megvizsgálják, hogy a gyermek iskolaérett-e. Ennek érdekében az iskolaigazgatók egy új, kiegészítő módszert alkalmaznak, amit iskolai felvételi szűrésnek neveznek. Ez a szűrés segít feltárni a gyermek fejlettségi szintjét, és lehetővé teszi az iskolák és a szülők számára, hogy szükség esetén már az iskolakezdés előtt optimális támogatást nyújtsanak. Az értékelés során az óvodából érkező információkat is figyelembe veszik. Egy gyermek akkor tekinthető iskolaérettnek, ha képes követni az első osztály tananyagát anélkül, hogy túlterhelt lenne.

Amennyiben egy gyermek tanköteles, de még nem éri el az iskolaérettséget, akkor felvételt nyer az iskolaelőkészítő osztályba. A német nyelvtudás alaposabb felmérésére későbbi időpontban kerül sor, ha az iskolai felvételi szűrés során nem születik egyértelmű döntés. Különösen fontos, hogy a gyermek nyelvi szinten is képes legyen követni az oktatást. Ha bebizonyosodik, hogy a német nyelvtudás nem megfelelő, a gyermek speciális német nyelvi támogató osztályban, illetve nyelvi kurzusokon kap lehetőséget a fejlődésre.

A tanköteles korú, de még iskolaérettséget el nem ért gyermekek számára az előkészítő szintű oktatást külön előkészítő osztályokban vagy az első iskolai osztállyal, illetve az első és második osztállyal közösen szervezik meg. Az iskolai előkészítő program saját, erre a célra kidolgozott tantervvel működik. Azok a gyermekek, akik még nem érték el a tanköteles kort, de március 1-jéig betöltik a hatodik életévüket és iskolaérettek, idő előtt felvehetők az első osztályba. Ehhez szükséges, hogy az iskolaérettségi vizsgálat pozitív eredményt mutasson, és a szülők írásos kérelmet nyújtsanak be az iskola vezetéséhez. (Bundesministerium, 2022). Az ausztriai és a magyar iskolarendszer közötti lényeges különbségek közé tartozik a tankötelezettség, az iskolaérettségi vizsgálat, valamint az iskolai előkészítés folyamata. Az ausztriai rendszer nagyobb rugalmasságot és differenciált támogatást kínál, különösen a nyelvi készségek fejlesztésében, míg a magyar rendszer inkább az óvodai felkészítésre épít.

Spanyolországban az iskola előtti nevelés (Educación Infantil) az oktatási rendszer szerves részét képezi, bár nem kötelező. Két szakaszra oszlik: a 3 éves korig tartó szakaszra (Guardería), valamint a 3 és 6 éves kor közötti szakaszra (Escuela Infantil). Az állami intézményekben az iskola előtti nevelés ingyenes. A kora gyermekkori nevelés célja a gyermekek testi, érzelmi, szociális és intellektuális fejlesztése. A 3–6 éves gyermekek nevelését végző intézmények gyakran egy általános iskolához kapcsolódnak, „óvodaiskola” formában működnek (Colegios de Educación Infantil y Primaria), amely egy komplex nevelési modellt kínál. Bár az iskola előtti nevelés nem kötelező, sok szülő beiratja gyermekét, különösen az 5–6 éves korosztályból, akik rendszerint részt vesznek az óvodai nevelésben (Golyán, 2013).

A finn oktatási rendszer nagy hangsúlyt fektet a gyermekek érési folyamatainak figyelembevételére. **Finnországban** a hatéves korú gyerekek számára elérhető a kötelező előkészítő oktatás, mely segít az iskolai környezethez való alkalmazkodásban. A tamperei egyetem kutatója szerint az önszabályozás a gyermekek fejlődésének kulcsfontosságú eleme, és szoros kapcsolatban áll az iskolára való alkalmassággal.

Az önszabályozás képessége az érzelmek, a figyelem és a viselkedés kontrollálásának képességét jelenti, ami alapvető fontosságú az iskolai sikerességhez. A finn koragyermekkori nevelési kontextusban az önszabályozás fejlesztése szorosan kapcsolódik a későbbi tanulmányaikhoz. Az önszabályozás fejlesztése tehát többdimenziós folyamat, amely magában foglalja a gyermekek érzelmi, kognitív és szociális képességeinek finomítását. Ezek a készségek nemcsak az iskolai sikerességhez járulnak hozzá, hanem ahhoz is, hogy a gyermekek magabiztosan és önállóan vegyenek részt az iskolai életben, és képesek legyenek alkalmazkodni az új kihívásokhoz (Kangas et al., 2015).

Az **Egyesült Királyságban** az iskolaérettség meghatározása az oktatási rendszer korai iskolakezdési politikájával összhangban történik, ugyanis a legtöbb gyermek már 4-5 évesen megkezdzi az iskolát, ami nemzetközi szinten korainak számít. Ennek megfelelően a brit rendszer hangsúlyt fektet az előzetes felkészítésre, valamint a gyermekek fejlődési szintjének nyomon követésére. Az Egyesült Királyságban a legtöbb gyermek az „Early Years Foundation Stage” (EYFS) keretrendszer keretében vesz részt felkészítő oktatásban négyéves korától. Az EYFS keretrendszer célja, hogy biztosítsa a gyermekek nyelvi, matematikai, szociális és érzelmi fejlődését, hogy készen álljanak az iskolai környezetre (Bingham & Whitebread, 2018). Az EYFS keretrendszeren belül rendszeres értékelések zajlanak, melyek segítségével az oktatók felmérik a gyermekek fejlődési szintjét és iskolai alkalmasságát. Az értékelések a kommunikációs készségek, az önállóság, a szociális interakciók és az alapvető kognitív készségek szintjére összpontosítanak (Sylva et al., 2010). Az Egyesült Királyságban speciális támogató programok is rendelkezésre állnak azon gyermekek számára, akik esetleg lassabban fejlődnek. Ezek a programok segítik a gyermekek szociális és érzelmi érettségének fejlesztését, amely elengedhetetlen a sikeres iskolakezdéshez (Tickell, 2011).

A különböző országokban alkalmazott iskolaérettségi felmérések és előkészítő programok eltérőek, ám mindegyiknek közös célja a gyermekek sikeres iskolakezdésének elősegítése. Az OECD országai gyakran használnak standardizált teszteket, például a „School Readiness Test”-et, amely az egyes készségeket méri, míg Skandináv országokban nagyobb hangsúlyt kap a játék és az interaktív módszerek alkalmazása a képességek fejlesztése érdekében (OECD, 2017).

2.2.2 Az iskolaérettség vagy iskolakészültség elméleti áttekintése és definíciója

Dolgozatom első fejezetében arra törekedtem, hogy bemutassam az óvodai tanulás meghatározását, tervezését és egyéni formáit, illetve a kapcsolódási pontokat az iskolaérettség elérésének menetében. A következő fejezetben szeretném bemutatni azokat a megközelítéseket, melyek rámutatnak arra, hogy az iskolaérettség és az iskolakészültség fogalmai milyen sokféle jelentéstartalommal bírhatnak.

Az iskolakezdés és az iskolára való alkalmasság kérdése hosszú ideje központi témát képez a pedagógiai gondolkodásban. Az iskolai környezetbe való sikeres és eredményes beilleszkedés, a tanulmányokban való előrehaladás, valamint a kortársakkal és felnőttekkel kialakított pozitív kapcsolatok mind olyan szempontok, amelyek fontosak az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megítélése szempontjából (Erdei, 2022).

Buda Béla szerint a 6. életév az iskolába lépés megfelelő időszaka, mivel ekkor fontos érési változások következnek be. A gyermek viselkedését a szabálykövetés és motiválhatóság jellemzi, majd abba a szakaszba lép, hogy alkalmassá válik a csoportos oktatásra, kognitív képessége pedig eléri a szükséges szintet. Az egészséges, kiegyensúlyozott gyermek 6 éves korára elég érett arra, hogy vágyódik iskolába, és olyan készségekkel, képességekkel és tulajdonságokkal rendelkezik, amelyek szükségesek az iskolai tanuláshoz. A napjainkban elterjedt felfogás és gyakorlat szerint legfontosabb elvárások az iskolába lépéssel szemben a testi alkalmasság, az értelmi fejlettség és a szándékos, tartós figyelemre való képesség. A magyarországi gyakorlat – az ún. rugalmas beiskolázás – lehetővé teszi, hogy a lehető legkisebb arányúra csökkentsük le a potenciálisan tanulási zavarokkal küzdő gyermekek számát, és mindenki akkor kerüljön az iskolába, amikor többé-kevésbé alkalmas az iskolai követelmények teljesítésére (József, 2011).

Balázsne Szűcs Judit (1997) a következőképpen vélekedik: „az iskolaérettség elsősorban annyit jelent, hogy az általunk eddig nevelt kiskorút élete egy adott pillanatában alkalmasnak látjuk arra, hogy más körülmények között az eddigiekhez hasonló nyitottsággal képes lesz befogadni az őt érő nevelő hatásokat”. A meghatározás rámutat arra, hogy ez egy adott pillanat állapota, mely a környezeti tényezők hatására változhat. *„Az iskolaérettség, mint fogalom alighanem pontatlan. Nem érettségről, hanem alkalmasságról van ugyanis szó. De a pedagógiai tudatosság színvonalának rendkívüli emelkedése mégis az alkalmazott gyermeklélektan egyik fontos feladatává tette annak megállapítását, hogy egy gyerek beiskolázható-e vagy sem”* (Mérei és V. Binet, 1981, 167).

Nagy József (1986) a kérdéskört kiszélesíti, felhívva a figyelmet arra, hogy célszerű lenne az iskolaérettség helyett az „iskolára való felkészültség” kifejezést használni, melytöbbet rejt magában. Ez a kifejezés szélesebb spektrumú, hiszen az iskolai környezetbe

történő beilleszkedés és az elvárt magatartás mellett a tudást is kulcsfontosságúnak tartja.

Az iskolai alkalmasság feltételei közé sorolják a testi fejlettséget, a pszichés vonatkozást és a szociális érettséget. A testi fejlettséghez tartozik a gyermek általános egészségi és fizikai állapota, valamint motoros készségei. Testalkata az első alakváltozás következtében arányossá válik, képes befolyásolni, szándékosan irányítani mozgását, viselkedését, testi szükségleteit. A pszichés vonatkozások keretén belül említhetjük meg a kognitív képességeket (gondolkodás, memória, problémamegoldás) és az érzelmi fejlettséget. A szociális érettség alatt azt értjük, hogy a gyermek képes együttműködni másokkal, alkalmazkodni a szabályokhoz, és hatékonyan részt venni a csoportos tevékenységekben. Ez a három érettség kulcsfontosságú az iskolai közösségbe való sikeres integráció szempontjából (Kende–Illés, 2007).

A tankötelezettség megkezdéséhez két feltétel szükséges: egyrészt a megfelelő életkor elérése, másrészt a kívánt fejlettségi szint megléte. Mivel az érés egy folyamat, nem minden gyermeknek elegendő ugyanannyi idő ahhoz, hogy elérje ezt a szintet. Egyes gyerekek lassabban érnek, míg mások akadályozottság miatt soha nem érik el a normaszintet. Ezek a gyermekek egyéni, speciális tanterv alapján haladnak, amely igazodik a sajátos igényekhez és célzott fejlesztést biztosít. Ezek a fejlesztő foglalkozások változó időtartamúak lehetnek: néhány héttől, hónaptól kezdve akár egész tanéven át is tarthatnak, és iskolai keretek között is folytatódhatnak (Málnási, Pásztor, Spiegelhalter, Stevanyik, Udvorka, 2005).

Az iskolakezdés jelentős mérföldkő a gyermek életében, amely alapvetően befolyásolja iskolai pályafutását, és hosszú távon hatással van az életére.

Fontos, hogy a beiskolázás megfelelő időben történjen, és a fejletlen készségek vagy pszichés problémák korrekciót kapjanak. Ha ezek a tényezők nem kapnak figyelmet, hosszú távú negatív hatások érhetik a gyermek tanulási és fejlődési folyamatait (Mönks–Knoers, 1993).

A fentiekben mind az iskolaérettségről, mind az iskolakészültségről szó esett, bemutatva mindkét állapotot. Jól látható, hogy valójában olyan tényezőket foglalnak magukban, amelyek közvetlenül befolyásolják a gyermek iskolai pályafutását. Összegezve azt jelenti, hogy a gyermek készen áll az iskolai környezetbe való sikeres beilleszkedésre, hiszen rendelkezik a szükséges testi, pszichés és szociális készségekkel és fejlettséggel.

Az iskolaérettség megítélésénél fontos szem előtt tartani, hogy minden gyermek egyedi. Az egyéni tulajdonságok, képességek és adottságok döntő szerepet játszanak abban, hogy eldöntsük, a gyermek készen áll-e az iskolai kihívásokra. Az iskolaérettség egy személyre szabott út, amely során tiszteletben kell tartanunk és támogatnunk kell a gyermekek egyediségét. Hagyjuk, hogy minden gyermek a saját tempójában és egyedi útján bontakozzon ki az iskolai közegben.

2.2.3 ONOAP, NAT

A következő részben szeretném részletesen bemutatni az óvodai szabályozó 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról - továbbiakban Alapprogram - azon részeit, melyek az óvodáskor végére szükséges fejlődési metódusokat határoznak meg.

Az iskolaérettség kérdése olyan komplex terület, amely a gyermeki fejlődés több aspektusát ötvözi, és szorosan kapcsolódik mind az óvodai, mind a családi neveléshez. Az óvodáskor vége felé a gyermekek többnyire eléri azt a fejlettségi szintet, amely lehetővé teszi számukra az iskolai élet megkezdését. Az iskolaérettség elérésében döntő szerepet játszik a gyermek testi, lelki és szociális fejlődése.

A **testi fejlődés** az egyik alapvető kritériuma az iskolaérettségnek. Ez a szempont nem csupán a fizikai egészséget, de a mozgáskoordináció és a motoros készségek fejlődését is magában foglalja. A test arányos fejlődése, az elsődleges mozgásformák összehangolása és a fogváltás mind olyan jelek, amelyek azt mutatják, hogy a gyermek teste készen áll az iskolai igénybevételre. A finommozgások, mint például az írás elsajátítása, ugyancsak elengedhetetlenek az eredményes tanulási folyamat szempontjából.

Fontos tényezőként jelenik meg a **lelki, pszichológiai** fejlődés, mely ugyancsak alapvető az iskolaérettséghez. A gyermekek az óvodáskor végére eljutnak a kognitív képességek és a figyelmi funkciók olyan szintjére, amelyek szükségesek az iskolai tanulás megkezdéséhez. Ebben az időszakban fejlődnek ki azok a tanuláshoz szükséges kognitív alapok, mint a szándékos emlékezeti bevésés, az elemi fogalmi gondolkodás, illetve a figyelem összpontosítása. Ezek a képességek teszik lehetővé számukra az iskolai környezetben való sikeres alkalmazkodást, az összetettebb feladatok megértését és a különböző tanulási stratégiák kialakítását.

Az iskolai élet közösségi jellege miatt a **szociális** érettség is kulcsfontosságú. Az óvodáskor végére a gyermekek képesek lesznek együttműködni másokkal, elfogadni és követni a szabályokat, valamint felismerni saját felelősségüket a közösségi tevékenységekben. Az ilyen szociálisan érett gyermekek könnyebben integrálódnak az iskolai környezetbe, ahol fokozatosan kialakul az együttműködés iránti készségük és a szabályokhoz való alkalmazkodási képességük.

Az **óvodai nevelés célja**, hogy hároméves kortól kezdve biztosítsa a gyermekek személyiségének harmonikus fejlődését. Az óvodai időszakban elért fejlettség fontos alapot nyújt az iskolai életre való felkészüléshez. Az óvoda a gyermekek számára biztonságos környezetet teremt, amelyben mind testi, mind lelki és szociális fejlődésük kibontakozhat.

A **sajátos nevelési igényű gyermekek** esetében az iskolaérettséghez szükséges fejlettségi szint kizárólag speciális pedagógiai támogatással érhető el. A különféle szakemberek, például gyógypedagógusok segítségével végzett munka, lehetőséget nyújt számukra, hogy egyenlő esélyekkel kezdhessék meg az iskolai tanulmányaikat.

Összegezve az iskolaérettség tehát komplex követelményrendszert támaszt, amely három fő aspektus – testi, lelki és szociális érettség – együttes meglétét kívánja meg. Az iskolaérettség elérése a gyermekek természetes fejlődéséből fakadó eredmény, amelyet az óvodai és családi nevelés egyaránt támogat. (Az óvodai nevelés országos alapprogramja, 1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez)

A **Nemzeti alaptanterv (továbbiakban NAT)** fontos eleme, mely utal az iskolát kezdő gyermekek egyéni képességeinek és egyéni érési folyamatainak figyelembevételére, a következők:

„3. § (3) Az alsó tagozat első két évében a tartalmi szabályozás lehetővé teszi, ösztönzi az ebben az életkorban a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelését. Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán erőteljesebbé – a negyedik évfolyam végére már meghatározóvá – válnak az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. A Nat feladataiból, céljaiból következő motiválás és a tanulásszervezés folyamata a Nat fejlesztési feladataiban is kifejeződő elvárásokra összpontosít.” (110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról, hatályos 2024.09.01.)

Számomra nagyon érdekes, hogy míg az óvodai szabályozók számos területen érintik az iskolakészültséget, iskolaérettség elérésének útját, az óvodák, óvodapedagógusok feladatait ennek megvalósításában, addig az iskolai szabályozó nem, vagy csak felszínesen tér ki arra, hogy mit tegyenek annak érdekében, hogy az első osztályos gyermekek egyéni képességeit és egyéni érési folyamatait figyelembe véve differenciáltan, a méltányosság elvének alkalmazásával építsék fel az oktatási stratégiákat. Nem tér ki rá, hogy milyen módszerekkel segítik az eltérő képességű és olykor eltérő korú gyermekek felzárkóztatását, mivel könnyítik meg az átmenetet.

Az általános iskolák a Pedagógiai Programjaikban rögzítik az erre vonatkozó cél- és feladatrendszerüket, melyben részletes meghatározásokat tesznek a pedagógusok feladatait illetően.

Az általános iskolai nyílt napok és iskolára hívogató programok célja, hogy megkönnyítsék az első osztályos gyermekek és szüleik számára az iskolakezdést, támogassák az átmenetet az óvodából az iskolába. Ezek a programok elsősorban azt a célt szolgálják, hogy a gyerekek ismerős környezetben kezdhessék meg az első tanévüket, megismerhessék jövődöbeli tanítóikat, az iskola épületét és a közösséget, aminek hamarosan részei lesznek.

Az általános iskolák évente egyszer rendeznek nyílt napokat (nálunk „suli kukucska” néven), ahol a szülők és gyerekek betekintést nyerhetnek az iskolai élet mindennapjaiba. Ezen a napon lehetőség van részt venni néhány tanórán, találkozni a pedagógusokkal és megismerni az iskolai légkört. A program célja a bizalomépítés, valamint, hogy a családok láthassák, milyen módszerekkel dolgoznak az adott intézményben, hogyan segítik a gyermekek fejlődését.

Iskola-előkészítő foglalkozások: Egyre több iskola kínál előkészítő foglalkozásokat, melyeken a leendő első osztályosok játékos, fejlesztő tevékenységek során ismerkednek meg az iskolai élet néhány aspektusával. Ezek a foglalkozások elősegítik a gyerekek számára az új helyzethez való alkalmazkodást, csökkentik az iskolával kapcsolatos szorongást, és fejlesztik az iskolai tanuláshoz szükséges alapkompétenciákat, mint például a figyelemkoncentrációt, a feladatkövetést és az együttműködési készséget.

Az iskolák rendszerint tájékoztatót is szerveznek a szülők számára, ahol az intézmény igazgatója, valamint a leendő tanítók bemutatják az iskolai programokat, az elvárásokat és az iskolai szabályokat. A szülők gyakran megismerkedhetnek a pedagógiai módszerekkel és az iskolában elérhető fejlesztési lehetőségekkel.

Néhány iskola a közösségi integráció erősítése céljából családi napokat és szabadidős programokat szervez, bár a környékünkön én ilyen intézménnyel nem találkoztam. A COVID 19 óta jelentősen átalakult az intézmények nyílt napokhoz, közösségi programokhoz való viszonya, ami nagyban gátolja a gyermekek gördülékeny átmenetét. Az iskolai nyílt napok és az iskolai hívogató programok nagy mértékben csökkentették az iskolakezdéssel kapcsolatos stresszt és szorongást. Ezek a rendezvények segítik a gyermekeket abban, hogy magabiztosabban lépjenek be az iskolába, valamint biztosítják, hogy a családok és az iskola közötti kapcsolat már az iskolakezdés előtt kialakuljon.

Ezek a programok különösen előnyösek azok számára, akik szociális vagy érzelmi támogatást igényelnek, mivel segítik az új környezethez való alkalmazkodást, és fejlesztik azokat a készségeket, amelyek elengedhetetlenek az iskolai sikerességhez.

Számos szerző rendszerezte már az óvoda és az iskola közötti különbségeket, ezek közül a vizsgálat szempontjából a legfontosabbakat elemezném. Az alaptevékenységek jól érzékelhetők az iskolába lépéskor: míg az óvodában a játékos, mozgásos tevékenységek és a szabad tanulás dominál, az iskolában ezeket a szándékos, irányított tanulás váltja fel. Az óvodai nevelés során a gyermekek szabadon dönthetik el, hogy mit, hogyan és meddig játszanak, illetve melyik foglalkozáson szeretnének részt venni. Ezzel szemben az iskolában kötelező, kötött és frontális jellegű, 45 perces tanítási órákra kerül sor. Az óvodában az alapkészségek fejlesztése lassú, gyermekközpontú tempóban zajlik, míg az iskolában ezt gyorsabban, szigorúbb időkeretekkel meghatározott tanulási tempó váltja fel.

A környezet változásával a gyermekek egy új, még kevésbé ismert közegbe kerülnek, ahol számukra idegen gyermekkel és felnőttekkel találkoznak. Az elvárásrendszer is átalakul az iskolába lépéssel, ahol a teljesítményorientáció kerül előtérbe. Míg az óvodában a formatív visszajelzés hangsúlyos, amely a tanulási folyamat támogatását, a megerősítést és a személyiség kibontakoztatását szolgálja, az iskolában a szummatív értékelés válik dominánssá, amely elsősorban a tanulók teljesítményének mérésére szolgál. Az iskolában a gyerekeknek új, szigorú és kötött szabályrendszert kell követni. A hazai és nemzetközi szakirodalom az óvoda–iskola átmenet központi kérdéseként az iskolaérettséget emeli ki. A sikeres iskola négy szorosan összefüggő területet határoz meg. Az óvoda és az iskola közötti különbségek rendszerezése rámutatott, hogy több tényező is megnehezíti ezt az átmenetet. (Fleisz-Gyurcsik, 2021.)

2.2.4 Iskolaérettség kritériumai

Az iskolaérettség két különböző koncepciót kapcsol össze, az egyik a tanulásra való felkészültségre irányul, a másik pedig az iskolára való felkészültséget foglalja magába. A tanulásra való felkészültség azt a fejlettségi szintet jelöli, melynek révén a gyermek képessé válik arra, hogy különféle tananyagot megtanuljon. Azonban ez nem jelent egyet az iskolában való sikerességgel. Az iskolai felkészültség fogalma magába foglalja azt a fizikai, szellemi és szociális fejlődést, amely lehetővé teszi a gyermek számára, hogy teljesítse az iskolai követelményeket és elsajátítsa az iskolai tananyagot (Lewit és Schuurmann, 1995).

Annyiszor halljuk ezt a szót, de tulajdonképpen mik a legfontosabb kritériumok? Milyen szempontokat érdemes figyelembe vennünk pedagógusként, szülőként?

Sokszor tapasztaltam olyat, hogy a szülők egymással versengve dicsekednek, hogy az ő gyermekük már ír, olvas, számol, összead. Előfordul, hogy valótlanságokat állítva licitálnak egymásra, ezzel is gerjesztve egyfajta versengést „Az én gyermekem már ezt is tudja!” De vajon mit érnek el ezzel? Sokszor épp az ellenkezőjét, felesleges elvárásokat támasztva a szülőkkel, gyermekekkel, pedagógusokkal szemben. A tankötelezettség megkezdése, illetve az ehhez kapcsolódó iskolára való felkészültség mértékének megállapítása összetett kérdés (Apró, 2013). Sokan úgy gondolják, hogy csak az intelligenciával, az értelmi képességekkel függ össze az iskolaérettség. Azonban számos terület összhangja szükséges ahhoz, hogy egy gyermek felkészült-e az iskola elkezdésére.

Az iskolaérettség kevésbé a képességek meglétét jelenti, hanem inkább egy adott kor, társadalom elvárásait jelzi a gyerek felé (Hajduska, 2008). Az iskolaérettség szabályozási mechanizmusokként is értelmezhető. A figyelmi szabályozás, stratégiahasználat, tanulói szerephez való alkalmazkodás, önszabályozás képessége szükséges feltétele a hatékony tanulásnak (Séra és Bernáth, 2004).

Az iskolaérettség feltételei (Hajduska, 2008; Horváth, 2004; V. Binét, 1997):

„Testi/biológiai/mozgásbeli feltételek: Kb. 120 – 130 cm magasság, 20 – 22 kg testsúly az átlagos, de az a fontos, hogy elég jó egészségi, fizikai állapotban van-e ahhoz, hogy elviselje az iskola terheit. Az érettség jele az első alakváltozás, a fogváltás megindulása, de az iskolához szükséges a dominancia, jobb - és balkezesség kialakulása. Fontos, hogy a nagymozgások koordináltak legyenek, összerendezetlenségük az idegrendszer éretlenségét jelezhetik, ami a későbbi tanulási zavart jelezheti előre. Idegrendszeri zavarra utalhat az egyensúlyérzék bizonytalansága is. Az írástanuláshoz fontos a finommozgás megfelelő szintű fejlettsége, a vállak, csukló, ujjak mozgékonyasága és a végtagok egymástól független mozgatása (ha a többi végtagja is követi az írást, hamar elfárad).

Szükséges képességek: A térérzékelés, a térben való tájékozódás, térirányok ismerete lényeges az olvasáshoz és íráshoz. Szintén az olvasás- és írástanulás alapját képezi az alak, forma, nagyság felismerése. A figura – háttér megkülönböztetés szükséges ahhoz, hogy a gyerek kiszűrje a lényeges információt, de lényeges az azonosságok és különbségek felismerése is. Fontos, hogy a hallott szavakat fel tudja bontani hangokra, érzékeli a hang hosszúságát. Megfelelő fogalmi és problémamegoldó gondolkodás, az emlékezet és figyelem szintén nélkülözhetetlen a tanuláshoz. A tanulás eredményességének a jó beszédképesség is feltétele.

Pszichológiai feltételek: Fontos feltétel, hogy a gyerek képes-e a szabálykövető viselkedésre, kialakult-e már a szabálytudata. Az is fontos, hogy tudjon alkalmazkodni, és hogy közösségben oktatható legyen. Alakuljon ki a teljesítmény igénye, legyen jó kudarc és monotóniatűrő képessége.” (Koltói, 2013.)

Az iskolaérettség feltételei közé tartoznak a **testi, kognitív és pszichológiai** jellemzők. Testi érettség szempontjából fontos a gyermek fizikai állapota, az idegrendszer érettsége és a mozgáskoordináció, mivel ezek alapvető fontosságúak az iskolai terhelés elviseléséhez. Az íráshoz elengedhetetlen a finommotorikai készségek fejlettsége. Az iskolai tanulásban nélkülözhetetlen kognitív feltételek közé tartozik a térérzékelés, az alak- és formamegkülönböztetés, valamint a nyelvi készségek fejlettsége. A hallott szavak felismerése és bontása az olvasás-, íráskészség szempontjából fontos. Pszichológiai feltételként kiemelkedik a szabálykövető viselkedés, a közösségben való alkalmazkodás képessége és a megfelelő monotónia- és kudarctűrés kialakulása.

Összességében az iskolaérettség komplex feltételrendszere nem csupán az értelmi, hanem a fizikai és pszichoszociális készségek összhangját kívánja meg, és az iskolai sikeres kezdéshez való alkalmasságot is meghatározza.

Az iskolaérett gyermek jellemzői

- **Közösséghez való alkalmazkodás:** Jól beilleszkedik a közösségbe, rugalmasan követi a szabályokat, vágyik a közösséghez való tartozásra, és igényli a közösségi érzést.
- **Feladat- és kötelességtudat:** Rendelkezik olyan feladat- és kötelességtudattal, amely alapja a lelkiismeretes tanulásnak. Képes háttérbe szorítani saját vágyait, például játék iránti igényét, a kötelezettségeivel szemben. Önállóan látja el a feladatait, folyamatos megerősítés nélkül.
- **Koncentrációs képesség:** Figyelmét hosszabb ideig, legalább 10-15 percig aktívan tudja fenntartani.

- **Kommunikációs képesség:** Beszéde összefüggő és érthető, hangjait tisztán ejti, így jól meg tudja értetni magát a környezetével.
- **Nyitottság és érdeklődés:** Nyitott és érdeklődő, ami kedvezően hat a tananyag elsajátítására.
- **Testi fejlődés:** Testalkata arányosabbá válik, a korábbi óvodáskori hengeres formát felváltja egy kiszélesedő vállöv, a fogváltás folyamatában van.
- **Mozgáskoordináció:** Nagy- és finommozgásai összerendezettek, koordináltak, melyek alapfeltételei az írástanulás sikerének.
- **Idegrendszeri fejlődés:** Az idegrendszeri folyamatokban a serkentés és gátlás egyensúlya eltolódik a gátlás javára, ami kiegyensúlyozott, nyugodt személyiség kialakulásához vezet. (József, 2011.)

Összefoglalva tehát 3 fő csoportba lehet az iskolaérettségi kritériumokat osztályozni.

Elsődleges szempontként jelenik meg a gyermek **fizikai alkalmassága**. Egy ún. fejlődési ugrásnak iskolakezdésig be kell következnie. Fontos, hogy a kellő magasságot is elérje, mely körülbelül 120-130 cm magasság és 20-22 kg testsúly. A kisebb súlyú gyerek fáradékonyabb, teherbíró képessége eltérhet társaitól. Nem elhanyagolható a megfelelő fizikai erőnlét.

Az iskolában való teljesítés, a 45 perces órák, a koncentráció, a kötött tevékenységek mind-mind megnövekedett terheket rónak a gyermekekre.

Ebben a korban kezdődnek a fogváltások, ami a csontosodás megindulását jelzi, az ülő- és állóképességgel van összefüggésben, valamint az idegrendszer érettségéről is képet ad.

Az elemi mozgások - mint a kúszás, mászás, lábujjhegyen-, sarkon-, külső talpélen járás, guggoló járás, szökdelés páros- és egy lábon, fejemelgetés háton- és hason fekvésben - összerendeződnek. Képes a labdát gurítani, dobni, elkapni és pattogatni is.

A mozgások pontatlan, hibás végrehajtása idegrendszeri éretlenségre utal, ami később az olvasás, írás területén is nehézséget okozhat.

A nagy- és finommozgások harmonikusan összerendezettek lesznek, kialakul a helyes ceruza fogás, amely segíti a vonalvezetést.

A szem-, kéz- és lábdominancia erre a korra már kialakul, szisztematikusan a domináns oldalát használja a gyermek. A keresztezett dominanciák szintén tanulási nehézségeket okoznak. Az érzékszervek helyes működése is elengedhetetlen, hiszen beszédhallási problémát, valamint ritmusészlelési gyengeséget eredményez.

További alapvető készségek közé tartozik a látás és mozgáskoordinációja, az egyensúlyérzék fejlettsége, valamint a finommotoros készségek, ideértve a beszédmozgást is, amely szintén finommozgásként értelmezhető. Az egyensúlyérzék zavara utalhat idegrendszeri zavarokra, melyek figyelem, koncentráció és viselkedési problémákban nyilvánulhatnak meg.

Másodlagos szempont az iskolába készülő gyermek **pszichés alkalmassága**.

Az iskolaérett gyermeket már rendszeresen foglalkoztatja a tanulás, az iskola, az új kihívások kérdése. A gyermek 6-10 éves korában egy olyan fejlődési szakaszba lép, ahol fontos lesz számára a teljesítmény, az elvárásoknak való megfelelés. Munka jellegű tevékenységekben kimagasló, a rábízott egyszerű vagy akár összetett feladatokat kitartóan elvégzi, munkájában önállóságra képes. Kudarctűrő képessége megfelelő, önmagával szemben reflektív szemlélet a domináns. Figyelme kitartó, legalább 20 percig feladatban lehet tartani, türelmes és érzelmi kiegyensúlyozottság jellemzi. **Szociálisan érett**, az osztálytársaival, tanítókkal való kapcsolat kialakítása és a beilleszkedés elengedhetetlen feltétele a sikeres iskolai teljesítménynek. Szabálytudata kialakult, a normáknak és előírásoknak megfelelően viselkedik. Fontos, hogy bizalommal forduljon a felnőttekhez, ha segítségre van szüksége.

Néhány egyéni vélemény és fontos dolog, amit kiemelnék még. A gyermek az óvodáskor végére a napszaknak megfelelően tudjon köszönni a felnőtteknek, társainak. Étkezése legyen önálló, a kés, villa használatát sajátítsa el. Legyen képes egyedül öltözködni, vetkőzni, tisztálkodni és a mosdót használni. De fontos, hogyha szükséges, legyen bátorsága segítséget kérni az őt nevelő felnőttől, hiszen egy esetleges kudarc, kellemetlen szituáció visszavetheti a beilleszkedését és az iskolai teljesítményét.

2.2.5 Iskolaérettségi vizsgálatok menete

A tankötelezettség megkezdésének feltétele, hogy a gyermek rendelkezzen az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szinttel. Az új rendelet értelmében 2020. január 1-vel a pedagógiai szakszolgálatok feladatai közül az iskolaérettségi vizsgálatok végzése kikerült, jelenleg abban az esetben vesznek részt a folyamatban, ha az Oktatási Hivatal szakértőként kirendeli őket az iskolaérettségi vizsgálat elvégzésére.¹

Az iskolaérettség megítélése elsődlegesen az óvodapedagógus feladata, aki a gyermek mindennapos megfigyelése révén jól ismeri teljesítményét és képességeit. Az óvodai tapasztalatok mind az óvodapedagógus, mind a szülők számára fontos támpontot nyújtanak arról, hogy a gyermek készen áll-e az iskolai kihívásokra. Azonban előfordulhat, hogy az óvónői vélemény önmagában nem elegendő, és további, hivatalos iskolaérettségi vizsgálatra van szükség.

Az iskolaérettségi vizsgálatot kezdeményezheti az óvodapedagógus és a szülő egyaránt. Olyan esetekben fontos, ha nem dönthető el a gyermek fejlődését nyomonkövető, mérés-értékelés dokumentumai alapján, hogy az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szintet egyértelműen elérte, ha a gyermek nem járt óvodába, vagy szülő nem ért egyet az óvodapedagógusokkal. Vagy speciális esetben annak eldöntésére, hogy az augusztus 31-ig a hetedik életévét betöltött gyermek részesülhet-e további óvodai nevelésben. (halasztott iskolakezdés) Ez általában SNI státuszú gyermekeknél fordul elő.

Az iskolaérettségi vizsgálat célja, hogy felmérjék a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szintjét, annak megállapítása, hogy a gyermek fizikai, pszichés, intellektuális és szociális szempontból képes lesz-e az iskoláskor követelményeinek megfelelni. A pedagógiai és pszichológiai vizsgálatok segítségével előre jelezhetők a gyermek esetleges tanulási sajátosságai, beleértve mind az erősségeket, mind a lehetséges nehézségeket. (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet).

Fontos szempont azon problémák és figyelmeztető jelek feltárása, amelyek később tanulási nehézségek vagy zavarok kialakulásához vezethetnek. A nehézségek ismerete lehetővé teszi a fejlesztési irányvonalak pontos meghatározását.

¹ Az intézményünkben és több Vas vármegyei óvodában minden évben a szakszolgálat végzi ezt a felmérést a nevelési év elején szeptemberben. Az intézményeket a szakszolgálat keresi fel és több időpontban elvégzik a csoportos szűréseket.

A szakemberek felismerték annak szükségességét, hogy az iskolaérettség vizsgálatára olyan eljárás szülessen, amely több szempontnak egyidejűleg képes megfelelni: csoportosan is elvégezhető, figyelembe veszi a gyermekek teherbíró képességét, valamint egyszerű az adminisztrációja. Ez az eljárás végül 1971-ben készült el, Hoffman Tiborné összeállításában. Számos korábbi eljárás feladataira támaszkodott, így például a Strebel, a Hetzer-Sátor, a Schenk-Danzinger, valamint Szabó Pál és Binét Ágnes által kidolgozott vizsgálatokból is merített. A sztenderdek meghatározásakor a Binet- és Wechsler-típusú eljárások életkori kritériumait vette alapul. Ezt az eredeti eljárást 1972-ben Avarné Császár Ildikó és Vereczkey Györgyné egészítette ki, így alakult ki az a vizsgálati módszer, amelyet még ma is sok helyen használnak a pedagógiai szakszolgálatok az iskolaérettség mérésére (Petrács, 2004).

A vizsgálat lehet **csoportos, óvodai szűrővizsgálat az óvodában**, melyet minden óvodában, általában az őszi hónapokban végeznek el. A papír-ceruza alapú feladatokat a gyermekeknek csoportos, óvodai közösségi helyzetben kell megoldaniuk, ahol a munkaérettség, az ábrázolási- és kifejezési készség, a vizuális megfigyelőképesség, a téri tájékozódás, a formaészlelés és -reprodukció, valamint a mennyiségfogalom kialakulásának szintjét vizsgálják. Amennyiben a pedagógiai szakszolgálat végzi, úgy a szűrés eredményét az óvodapedagógusokkal, majd fogadó óra keretében a szülőkkel is részletesen átbeszéljük.

A pedagógiai szakszolgálat **egyéni, komplex vizsgálatot** is biztosít. Feltérképezi a gyermek általános tájékozottságát, az időbeli és téri orientációját, beszédképességét, megfigyelő képességét, emlékezetét, gondolkodását, mennyiségfogalmát, grafomotoros képességét, feladattudatát, feladattartását, figyelmi-és koncentrációs képességét, valamint szociális magatartását. Az iskolaérettségi vizsgálat a gyermek számára játékos, érdekes és változatos feladatok sorozatát kínálja, amely rövid idő alatt átfogó képet nyújt a beiskolázáshoz szükséges biológiai, pszichés, intellektuális és szociális fejlettségi szintről.

A gyógypedagógusok, pszichológusok által végzett komplex vizsgálat képet ad a gyermek képességeiről, melynek ismeretében megállapítható és igazolható a gyermek iskolaérettsége, avagy éretlensége. Indokolt esetben az iskolaérettségi vizsgálat mellett kiegészítő vizsgálatokat is végezhetnek.

Az egyéni, komplex iskolaérettségi vizsgálat megkezdése előtt a szülővel folytatott beszélgetés során anamnézist készítenek a gyermek fejlődéséről. Maga a vizsgálat általában 2 órát vesz igénybe, a feladatok között rövid szüneteket biztosítanak, kellő időt adva a gyermeknek a frissítésre, pihenésre. A vizsgálatot követően a pedagógus/pszichológus tájékoztatja a szülőt a tapasztalatokról, a gyermek eredményeiről.

A pedagógus–pszichológus team szakvéleményben összegzi a tapasztalatokat, elemzi az eredményeket, és konkrét leírást ad az egyes készségek jelenlegi szintjéről. A szülővel felvett anamnesztikus adatok és a vizsgálat során tapasztaltak, valamint az óvodapedagógiai vélemény figyelembevételével fogalmazzák meg a szakvéleményt, amelyben megteszik javaslatot a gyermek beiskolázására vagy további óvodai nevelésére vonatkozóan.

Szükség esetén iskola előkészítő foglalkozásokat ajánlanak, illetőleg javaslatot tesznek az óvodán belüli egyéni vagy kiscsoportos fejlesztésre. A szakvéleményben foglaltakat minden esetben személyes megbeszélés keretében egyeztetik a szülőkkel. Az elkészült szakvéleményt a szülőn kívül az óvoda is megkapja.

2.2.6 Az iskolaérettség jogszabályi háttere - A pedagógus helyett a szülő dönt?

Az iskola megkezdésének jogszabályi lehetőségei is rámutatnak e kérdéskör összetettségére, hiszen a törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermek még hatodik életéve betöltése előtt elkezdje általános iskolai tanulmányait, amennyiben az adott év december 31-ig betölti a hatodik életévét. A tankötelezettség teljesítésének megkezdésére legkésőbb abban az évben kerülhet sor, amelyben a gyermek augusztus 31. után betölti nyolcadik életévét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről).

Az iskolaérettségi vizsgálatok, azok eredményeinek egyik fontos, ha nem a legfontosabb mozgatója az óvodapedagógusi szakvélemény léte volt. A kormány a 2020. január 1-jén hatályba lépő jogszabályokkal lényegesen szigorította a hatéves korban történő iskolakezdést, és korlátozta a szülők és az óvoda lehetőségeit abban, hogy a gyermek még egy évig az óvodában maradjon. Általános szabály szerint a tankötelezettség beálltához két feltételre volt szükség, a jogszabály szerint meghatározott életkor elérésére, valamint az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésére.

A korábbi szabályozó szélesebb spektrumú lehetőséget biztosított a szülők és a pedagógusok számára is. A döntést az óvodapedagógus és az intézmény vezetője hozta meg, a szülői vélemény figyelembevételével. Valós képet adott a tapasztalati úton tett szakvélemény, hiszen a gyermeket nevelő pedagógusok, akik a legjobban ismerik a gyermeket. Fontosnak tartom a korábbi törvény e paragrafusának ismertetését, ahhoz, hogy részletesen lehessen látni és elemezni, mely fontos részletek kerültek ki a jogszabályból.

„A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelésről szóló törvény) 45. § (4) bekezdése alapján a tankötelezettség kezdetéről – főszabályként – az óvoda vezetője jogosult dönteni. Amennyiben a gyermek nem járt óvodába, a tankötelezettség kezdetéről – értelemszerűen – nem dönthet az óvoda, ebben az esetben a döntést iskolaérettségi vizsgálat alapján a szakértői bizottság hozza meg.”²

„Az óvoda feladatai

A miniszteri rendelet 21. § (2) bekezdése alapján az óvoda a tanköteles életkorba lépéskor a gyermek fejlettségével kapcsolatban

- amennyiben a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, ezt igazolja,*
- dönt a hatodik életévét augusztus 31-éig betöltő gyermek óvodai nevelésben való további részvételéről,*

- szakértői bizottsági vizsgálatot kezdeményez a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének megállapítása céljából, ha*

a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettsége egyértelműen nem dönthető el a gyermek fejlődésének nyomon követéséről szóló óvodai dokumentumok alapján,

a gyermek nem járt óvodába,

a szülő nem ért egyet az iskolaérettség meglétéről kiállított óvodai igazolással vagy azzal az óvodai döntéssel, hogy a gyermek maradjon még óvodai nevelésben, vagy

- szakértői bizottsági vizsgálatot kezdeményez a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének megállapítása céljából annak eldöntésére, hogy az augusztus 31-éig a hetedik életévét betöltött gyermek részesülhet-e további óvodai nevelésben.”³*

² A jogszabály 2019.12.31-ig volt hatályos. A kormány 2020. január 1-én jogszabályban szigorította többek között a tankötelezettség teljesítésére vonatkozó paragrafust. Nemzeti jogszálytár. <https://njt.hu/>

³ A rendelet 2019.12.31-ig volt hatályos. A kormány 2020. január 1-én módosította e részre vonatkozó paragrafust. Nemzeti Jogszabálytár. <https://njt.hu/>

„Az óvodai szakvélemény

A miniszteri rendelet 93. §-a értelmében az óvodai szakvélemény az óvodának a gyermek iskolaérettségére vonatkozó állásfoglalására szolgáló három példányból álló nyomtatvány. A tankötelezettség megállapításához szükséges óvodai szakvéleményen fel kell tüntetni

- az óvoda nevét,*
- OM azonosítóját és*
- címét.*

A nyomtatvány tartalmazza

- a gyermek nevét, születési helyét és idejét, lakóhelyének, tartózkodási helyének címét,*
- az állásfoglalást arra vonatkozóan, hogy az intézmény*

a gyermeknek az általános iskola első évfolyamára való felvételét,

a gyermek további óvodai nevelését,

a gyermek iskolaérettségének megállapítása céljából a szakértői bizottság vizsgálatát javasolja,

- a szakvélemény kiállításának helyét és idejét, az óvodavezető aláírását,*
- a szülőnek a szakvélemény megismerését igazoló aláírását.*

A tankötelezettség megállapításához szükséges óvodai szakvélemény egy példányának az óvodában kell maradnia, egy példányát pedig át kell adni a szülőnek.

Amennyiben az óvodavezető a gyermek további óvodai nevelésére tesz javaslatot, akkor az egyik példányt meg kell küldeni a gyermek lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjének.”⁴

A kormányzat 2020-tól újfajta módszert vezetett be az eljárásrendjében, amelyben az iskolaérettség megítélésének felelősségét a gyermeket csak papírok alapján ismerő Oktatási Hivatal kapta meg. Irreálisnak tartom, hogy sok esetben óvodapedagógusi vélemény nélkül, a szülőre hagyatkozva, olyan emberek hoznak döntést, akik a gyermeket még csak hírből sem ismerik. Amennyiben úgy gondolja az Oktatási Hivatal, kérhet szakvéleményt a területileg illetékes pedagógiai szakszolgálattól. A tapasztalat az, hogy a gyermekkel a szakszolgálat is csak egy rövid vizsgálat során találkozik, sokszor olyan leterheltek az egyéb vizsgálatok miatt, hogy a szülő elmondására hagyatkoznak, szubjektív véleményt formálnak. A gyermekek a vizsgálaton nem minden esetben reális képet adnak, hiszen idegen emberek, idegen környezetben, stresszhelyzetet teremtve vizsgálják meg a gyermekeket.

⁴ A rendelet e paragrafusa 2019.12.31-ig volt hatályos. Ezt követően mivel ez a nyomtatvány megszűnt, kikerült a rendeletről. Nemzeti Jogszabálytár. <https://njt.hu/>

2024-ben hatályos jogszabály vonatkozó része:

„45. § (1) Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni.

(2) A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. Szülői kérelem hiányában a gyermek tankötelezettsége megkezdésének halasztását a gyámhatóság is kezdeményezheti. A szülő, a gyámhatóság a kérelmét legkésőbb az iskolakezdés évének január 18-áig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Az eljárás ügyintézési határideje ötven nap. A szülő kérelme alátámasztására kérelméhez csatolhatja a gyermek fejlettségét alátámasztó óvodai dokumentumokat is. Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a felmentést engedélyező szerv a szülő kérelmére engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kora előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését. A bíróság eljárására alkalmazni kell a (6b)–(6f) bekezdésében foglaltakat.

(2a) Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.” (A 2011. évi CXCV. tv a nemzeti köznevelésről)

A törvénymódosítást sokan nem támogatták, többek között intézményünk nevelőtestülete sem értette, míg a kormány azzal indokolta a változtatást, hogy az új rendszer bevezetésével meg kívánják akadályozni az indokolatlan felmentéseket és visszaéléseket, melyek következtében az első osztályokban akár két év korkülönbség is kialakulhatott a gyerekek között. Az iskolaéretlenség tényleges eseteit szűrnék ki, hogy a gyermekeket felkészíthessék a sikeres iskolakezdésre, így megelőzve a korai iskolai kudarcok kialakulását.

Jól látható a törvénymódosításban, hogy ha a szülők nem érzik úgy, hogy a gyerekük iskolaérett lenne, akkor január 1. és 18. között kérhetnek egy év halasztást az Oktatási Hivatalnál. A tapasztalatok alapján úgy tűnik: bár végül a kérelmek nagy részét elfogadják, de hiába a jól megírt érvek, az esetleges szakmai vélemények, teljesen kiszámíthatatlan, mi alapján hoz döntést az Oktatási Hivatal.

Annak érdekében, hogy jobban megértsük, miért jelent kihívást ez az időszak sok szülő számára, érdemes részletesen áttekinteni az igénylés folyamatát. A szülőnek saját indoklással, az óvodapedagógus értékelésével, valamint szakértői véleményekkel kell alátámasztania, hogy gyermeke még nem iskolaérett. Azonban azt gondolom, és az a tapasztalatom főigazgatóként, hogy nem minden esetben objektív tényezők alapján adják be a kérelmet. Több ízben tapasztaltam azt, hogy az indokok között szerepelt, hogy a barátok/barátnők még nem iskolakötelesek, inkább visszafogja emiatt, vagy számukra nem szimpatikus tanító néni kapja meg az első osztályosokat a választott iskolában. Sok esetben féltik gyermekeiket a teljesítményorientált iskolai közegtől, a kudarcoktól, a meghitt, szeretetteljes óvodai közegből egy teljesen más környezetbe való bekerüléstől.

Az újfajta adminisztratív eljárások miatt gyakran előfordul, hogy sokan lemaradnak a lehetőségről, hogy további egy évig óvodai nevelésben vegyenek részt. Ilyenkor a gyermek iskolába kényszerül, ott folyamatos lemaradásokkal, kudarcokkal szembesül. Alapból tisztában kell lenni a halasztás lehetőségével, a szükséges dokumentumokkal, utána kell járni az elvárásoknak, a gyermekről egy részletes jellemzést kell írni, saját érveket, meglátásokat felsorakoztatni. Ez sajnos nem minden szülőnek egyszerű feladat, főleg annak, aki nem kap segítséget ehhez, és nem jut el hozzá elegendő információ, esetlegesen az elmaradott térségekben szülői kompetenciák, számítógépes ismeret, - eszközök hiánya, ügyfélkapu vagy annak kezelési ismereteinek hiánya. Többször tapasztaltam azt, hogy túl korán kell beadni a halasztási kérvényeket, hiszen az iskola csak szeptemberben kezdődik, és egy ennyi idős gyerek még nagyon sokat változáson mehet át a hátralévő nyolc hónapban.

Több tényező, hogy a szülői kérvényeket pozitívan bírálják el. A dokumentumokat a megadott határidőig el kell juttatni az Oktatási Hivatalhoz. A kérelem alátámasztására például azzal lehet érvelni, hogy a gyermek szociális, kognitív, érzelmi és motorikus képességei nem elég fejlettek, nem ismeri biztosan a jobb és bal irányt, vagy speciális nevelési igényei vannak. Számos esetben indokként jelölik meg a szülők a késői hatodik életév betöltését, pl.: május 31. után született gyermekek.

Az Oktatási Hivatal az összes benyújtott kérvényt egyedileg bírálja el, és háromféle döntést hozhat: azonnal elutasítja a kérelmet (ez ritka eset); elfogadja azt; vagy elrendeli a teljes eljárás lefolytatását. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a gyermeket a területileg illetékes pedagógiai szakszolgálathoz irányítják, ahol szakértők vizsgálják meg az iskolaérettséget.

A szakszolgálat ezt követően javaslatot tesz az Oktatási Hivatalnak, amely a végső döntést meghozza. A gyakorlatban azonban a Hivatal mindig a szakszolgálat javaslatát követi. Így az Oktatási Hivatal szerepe lényegében annak eldöntése, hogy az adott esetben szükséges-e szakszolgálati vizsgálat, vagy elegendő a szülői kérelem önálló elfogadása. (Oktatási Hivatal, 2023.) Az Oktatási Hivatal oldalán - A tankötelezettség megkezdésének halasztása (ÓVODÁBAN MARADÁS)- menü pontjában a szülők részletes tájékoztatást kapnak a kérelem benyújtásának módjáról, határidejéről, a kérelem kitöltéséről és tartalmi elemeiről, mellékleteiről, nyilatkozatok listájáról és minden szükséges információról.

3 Fejlesztő kuckók, tanodák helye, szerepe a köznevelés színterén

A fejlesztő kuckók, iskolai előkészítő programok és tanodák szerepe egyre meghatározóbbá válik a köznevelés színterén, különösen a gyermekek iskolára való felkészítése és felzárkóztatása szempontjából. Ezek az intézmények és programok speciális fejlesztési lehetőségeket ígérnek, kiegészítést a hagyományos oktatási rendszer mellé és egyéni tanulási szükségletekhez igazodva segítséget nyújtanak a gyermekek fejlődéséhez.

A fejlesztő kuckók, tanodák, áthidaló programok olyan tudástartalmat kínálnak, ahol a gyermekek képességeit célzottan fejlesztik, legyen szó szociális készségekről, kommunikációról, finommotorikáról vagy kognitív képességekről. Ezek a helyek általában játékos módszereket alkalmaznak, de iskolás keretek között, 45 perces időablakokban, kis létszámú csoportokban. Segítik a gyerekeket abban, hogy a tanulást pozitív élményként éljék meg. A fejlesztő kuckók lehetőséget adnak a szülőknek is, hogy bepillantást nyerjenek gyermekeik fejlődésébe, és szakmai támogatást kapjanak a további fejlődési irányok meghatározásához. A célzott, egyénre szabott fejlesztés különösen fontos azoknál a gyermekeknél, akik kisebb-nagyobb hátrányokkal indulnak vagy érkeznek az iskolába.

Az iskolai előkészítő programok célja, hogy felkészítsék a gyerekeket az iskolai követelményekre, különös tekintettel azokra a képességekre, amelyek elengedhetetlenek a sikeres iskolakezdéshez. Az ilyen programok elsősorban a nagycsoportos óvodásokat célozzák, és a fejlesztések során a figyelem, az emlékezet, a koncentráció és a finommotorikai képességek fejlesztésére helyezik a hangsúlyt. Ezek a képességek alapvető fontosságúak az írás, olvasás és számolás tanulásában, és segítik a gyerekeket abban, hogy az iskolakezdés ne okozzon túlzott stresszt. Az előkészítő programok célja a tanuláshoz való pozitív hozzáállás kialakítása is, amely hosszú távú távon nyújthat sikeres tanulmányi eredményeket.

Sokat gondolkodtam azon, hogy mi vezetett oda, hogy a pedagógusok (óvodapedagógusok és tanítók) és gyógypedagógusok magánfejlesztő központokban dolgoznak (fő- vagy mellékállásban). Azt gondolom, hogy több tényezőre vezethető vissza. Ezek közül a legfontosabbakat szeretném kiemelni, bemutatni. A magánfejlesztő központok gyakran nagyobb mozgásteret kínálnak a pedagógusok számára. *Szabadon* megválaszthatják a *munkamódszert*, valamint a programok tartalmát, amely lehetővé teszi, hogy jobban alkalmazkodjanak a gyermekek egyéni szükségleteihez. A magán központok általában *kisebb csoportokat* kezelnek, ami előnyös lehet a pedagógiai munkában. Így a pedagógusok személyre szabottabb figyelmet tudnak fordítani a tanulókra, ami javíthatja a tanulás hatékonyságát.

A pedagógus sikerélménye is összefüggésben lehet az alacsony létszámmal, ami az óvodákban nem biztosított.

A kormány 2013 óta jelentős lépéseket tett a pedagógus bérek emelésére, több lépésben érték el a mai bér szintjét, azonban ez még mindig távol van a diplomás átlagbértől. Sok pedagógus számára a magánközponatok versenyképesebb bért kínálnak, mint a közoktatás színtere. Ez különösen vonzó lehet a tapasztalt szakemberek számára, akik az anyagi megbecsülés mellett keresnek lehetőségeket. A 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról (továbbiakban: Puétv.) számos változást hozott a pedagógusok munkájában. A közalkalmazotti jogviszony átalakult, valamint a kötelező óraszámban, túlóra tekintetében, a munkavégzés helyének meghatározásában is új elemek léptek hatályba. Az új szabályok visszahozták a közalkalmazottaknál régóta kivezetett fegyelmi vétséget és fegyelmi eljárást. A rendelkezések új elemei a magán és egyházi fenntartású intézményekre is vonatkoznak. Az új törvény elemei sokak számára elfogadhatatlanok voltak. Akik nem fogadták el, azok november 1-ével felmentésre kerültek, munkaviszonyuk november 30-val megszűnt. Ezek a pedagógusok valószínű vagy magán oktatási rendszerekben, esetleg külföldön vagy teljesen más területen helyezkedtek el.

A magánközponatok gyakran támogatják a *szakmai fejlődést*, például tréningek, workshopok és további képzések révén. Ez lehetőséget biztosít a pedagógusok számára, hogy új ismereteket és készségeket szerezzenek, segítik őket a munkájuk során. Gyakran kísérleteznek új tanítási módszerekkel és eszközökkel, amely lehetőséget ad a pedagógusok számára, hogy *kreatívabb* módon dolgozhassanak. A pedagógusok, akik magán fejlesztő kuckókban/tanodákban dolgoznak, jobban érzik magukat ebben a környezetben, mivel a magánszektorban elérhető erőforrások és támogatások kedvezőbbek a szakmai céljaik eléréséhez. Ezek a tényezők vezettek oda, hogy egyre több pedagógus és gyógypedagógus választja a magánfejlesztő központokat, gyakran főállású munkavállalóként.

A kérdés az, hogy vajon mivel kínálnak többet, mint az óvodák? Megfelelő szakemberek dolgoznak ezekben a fejlesztő kuckókban, tanodákban? Milyen áron biztosítják ezeket a fejlesztéseket? Biztosítják az esélyegyenlőséget és az egyenlő bánásmód elvét a hozzáférés szempontjából, ami a magyar köznevelési rendszer egyik kiemelt feladata? Valóban kiegészítik az óvodai fejlesztéseket, vagy egy felesleges versenyhelyzetet alakítanak ki? Ezek a kérdések vezettek oda, hogy ebben a témába mélyebben beleássam magam, és a kutatásommal egy átfogó képet adjak az oktatási színvonal jelenlegi helyzetéről, az oktatási és nevelési szintek fejlesztési lehetőségeiről.

4 A kutatás menete és módszertana

4.1 A kutatás célja és menete

Dolgozatom következő fejezeteiben bemutatom saját kutatásomat, amelyet a témához kapcsolódó szakirodalom alapos feltárását követően végeztem el. Elsőként ismertetem a kutatási célokat és stratégiákat, majd a szülői kérdőív szerkezetét, a kutatási kérdéseket és előfelvetéseket. Ezt követően részletesen bemutatom az adatgyűjtés folyamatát és a mintát, végül pedig elemzem és bemutatom a kutatásom eredményeit.

Kutatásom céljai:

1. Elsődleges célom az volt, hogy objektív képet kapjak a szülők elégedettségi szintjéről az óvodai nevelés terén. Fontosnak tartottam, hogy milyen területeken kaptak, vagy nem kaptak megfelelő támogatást gyermekeik. Kiemelt kutatási célom az volt, hogy betekintést nyerjek a fejlesztő kuckókba, tanodákba járó gyermekek szüleinek belső motivációjába. Szerettem volna megismerni, milyen tényezők vezettek oda, hogy az óvodai komplex nevelés mellett is fontosnak tartották a magánúton történő iskolaelkészítő foglalkozásokat, fejlesztéseket. Továbbá szerettem volna megismerni a tanulási forma pozitív és negatív oldalait a szülői vélemények tükrében. Egyértelmű, hogy a gyermeket nevelő szülőknek határozott véleménye van az oktatási szintek fejlesztési lehetőségeit tekintve, így fontosnak tartottam, hogy javaslataikat is megfogalmazzák.
2. További célként 10 tanoda, fejlesztő kuckó, zseniképző honlapján megosztott információtartalmak bemutatását választottam, mellyel azokat a közös kapcsolódási pontokat, motívumokat kívántam feltárni, melyek az óvodai nevelésben is fellelhetőek.
3. Végül az óvodapedagógusok meglátásaira, benyomásaira is kíváncsi voltam, véleményük, tapasztalataik megismerésével, elemzésével a kutatásom részletes és objektív képet ad. Kapcsolati tőkémnak köszönhetően számos óvodaigazgató, óvodapedagógus segítette vizsgálataimat. Korábbi kutatásaim során is támogatták munkámat, így a fókuszcsoporthoz interjúkat is könnyen le tudtam szervezni. A beszélgetések során a saját tapasztalataikat, véleményeiket, aggályaikat őszintén meg tudták osztani velem, melyek érdekes képet adtak a jelenlegi oktatási helyzetről.

4.2 A kutatásban alkalmazott módszerek

Kutatásomban kombináltam a kutatási módszereket, vagyis kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmaztam, így átfogóbb képet kaptam a témában. A módszerek közül konkrétan a kérdőívre, a tartalomelemzésre és félig strukturált fókuszcsoporthoz tartozó interjúra esett választásom.

Dokumentum- és tartalomelemzéssel dolgoztam fel a szülői kérdőív nyílt végű kérdéseit, továbbá az általam választott 10 fejlesztő kuckó és tanoda honlapján található információkat, módszereiket, oktatóikat, kínálatukat elemeztem.

A félig strukturált, fókuszcsoporthoz tartozó interjút óvodapedagógusokkal készítettem. Az interjúkat személyesen készítettem el a nevelőtestületekkel. 10 óvodában 92 óvodapedagógussal sikerült beszélgetnem, és egy átfogó képet kapnom meglátásaikról, tapasztalataikról.

4.2.1 A kérdőív felépítése

Kérdőívemet a kutatás idején (2024-2025-ös nevelési évben) nagycsoportos, valamint jelenleg iskolába járó gyermekek szüleinek készítettem, melyben összesen 16 kérdés szerepelt, azokból 3 nyílt végű. Kérdőívem 3 egység köré szerveződött, az első csoport az alapadatokra kérdezett rá (nem, életkor, lakhely, iskolai végzettség, gyermek életkora-akire vonatkozóan a válaszait adja, hány évet járt/ éve jár gyermeke óvodába), a második rész pedig a szülői tapasztalatokat vizsgálja az óvoda és a magán fejlesztések kapcsán. Az utolsó egységben pedig a szülők megfogalmazhatták a javaslataikat, hogy hogyan lehetne hatékonyabb az óvodai fejlesztés a gördülékeny iskolakezdés szempontjából.

4.2.2 Kutatási kérdéseim

1. Elegendőnek tartják-e a szülők az óvodai komplex foglalkozásokat az iskolára való felkészítés szempontjából?
2. Érezték-e szükségét a szülők, hogy egyéb, magánúton történő fejlesztést, iskolára felkészítést kapjon a gyermek?
3. Milyen típusú fejlesztést választottak a szülők gyermeküknek?
4. Miért döntöttek úgy, hogy magán fejlesztésre (is) viszik a gyermeket?
5. Milyen területeken észleltek fejlődést a magán fejlesztés hatására?
6. Hogy értékelik a saját szakmai kompetenciáikat és a megváltozott jogi környezetet az óvodapedagógusok?
7. Milyen nehézségeket fogalmaznak meg az óvodapedagógusok a mindennapos fejlesztő munkájuk során?

4.2.3 Előfeltevéseim

1. Feltételezem, hogy a szülők döntő többsége azért választotta az óvodán kívüli fejlesztő kuckókat, tanodákat, mert nem tartja elegendőnek az óvodai fejlesztések mennyiségét és minőségét.
2. A tanodák, fejlesztő kuckók az egyéni, differenciált fejlesztésre és a kisebb létszámra nagyobb hangsúlyt fektetnek, ezért lehetnek vonzóak a szülők számára.
3. Az óvodapedagógusok felkészültnek érzik magukat, komplex és differenciált tevékenységeken keresztül valósítják meg az óvodás gyermekek iskolára való felkészítését.
4. Az óvodapedagógusok óvoda-iskola átmenetet segítő szakmai munkájának eredményességét negatívan befolyásolják a magas adminisztrációs terhek, az óvodapedagógus-hiány és a magas csoportlétszámok.

4.3 A kutatási minta

4.3.1 A mintavétel folyamata

Kérdőívemmel azokat a szülőket próbáltam elérni, akiknek gyermeke(i) bármilyen óvodán kívüli fejlesztést kapnak/kaptak, ami az iskolaérettség elérésében, a gördülékeny óvoda-iskola átmenet elérésében segíti/segítette a gyermekük fejlődését. Korosztály tekintetében a kutatás időpontjában (2024.) nagycsoportos, iskolaköteles és/vagy jelenleg már iskolás gyermekek tekintetében gyűjtöttem mintát.

Amikor a kérdőívet összeállítottam, úgy éreztem, hogy szerencsés helyzetben vagyok, hiszen óvodapedagógusként dolgozom 13 éve, valamint ez a 7. nevelési évem a Csepregi Óvoda és Bölcsőde KIKI főigazgatójaként. A jelenlegi és volt óvodások szüleivel kiváló kapcsolatot ápolok, számtalan alkalommal keresnek meg, és kérnek tanácsot gyermekeik nevelésével, fejlesztésével kapcsolatban. Ismerősi és baráti körömben számtalan szülő érintett a témában, nekik célzottan küldtem el. Több szakmai fórum, országos csoport tagja vagyok a legnagyobb hazai közösségi oldalon. Önkéntesként tagja vagyok a Nagycsaládosok Országos Egyesületének, így az ő zárt csoportjukban is közzé tudtam tenni a kérdőívet. Ügyeltem arra, hogy számomra ismeretlen szülők is lehetőséget kapjanak a kérdőív kitöltésére, hiszen így a mintagyűjtés realitásabb és árnyaltabb képet ad az oktatási rendszer jelenlegi helyzetéről. Kérdéseimmel, kutatási kérdőíveimmel hamar meg tudtam őket szólítani, több ízben segítettek már a munkámat. Az online készített szülőknek szóló kérdőívet pár nap leforgása alatt **264** szülő töltötte ki, mely magas számnak mondható.

4.3.2 A minta bemutatása – a szülői kérdőív esetében

Általános demográfiai adatok

A kérdőív kitöltői magas százalékos arányban (96%) nők, ez is azt jelzi, hogy hazai viszonylatban még mindig a nők, az édesanyák vállalása a neveléssel, oktatással kapcsolatos teendők ellátása, vélemények megfogalmazása. Valószínű, hogy ezt a hagyományos nemi szerepek befolyásolták. Meglepő ugyanakkor, hogy a családi szerepek nemi különbségei az óvodai kérdésekben, az iskolára való felkészítés és a magánfejlesztések terén is ilyen jelentős mértékben megmutatkoznak, hiszen az oktatási rendszer alapvetően a gyermek, a család és a pedagógusok együttműködésére épül, ahogy azt a dolgozatom szakirodalmi részében is kifejtettem. Összességében úgy vélem, a jövő szempontjából közös érdekünk lenne, hogy az apák is aktívabban részt vegyenek a neveléssel kapcsolatos kérdésekben és feladatokban, nem győzöm ezt hangsúlyozni az óvodai összevont szülőértekezletek alkalmával is.

Kérdőívem 264 kitöltőjének korosztály szerinti megoszlása az alábbiak szerint alakult: a legfiatalabb kitöltőm 26 éves, a legidősebb pedig 60 éves. A legtöbben a 30-es évek végén járó családanyák. A kitöltők átlagéletkora pedig 36 év.

A kitöltők 50 %-a, azaz 132 fő él Vas vármegyében. A többi adat az ország számos vármegyéjéből adódik össze (Győr-Moson-Sopron, Zala, Pest, Veszprém, Baranya, Tolna, Fejér, Békés, Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén). Bár országos csoportokban is megosztottam a kérdőívet, van olyan megye, ahonnan egyáltalán nem érkezett kitöltés, illetve volt olyan kitöltő, aki nem jelölte be, hogy melyik megyében él. Valószínűsíthető, hogy a helyi kapcsolati tőkém mozgósításának eredményeként volt kiugróan magas a Vas vármegyeiek aktivitása.

Településtípust tekintve a megkérdezettek több mint 86,3%-a 1000 főnél nagyobb településeken – községben, városban, megyeszékhelyen, fővárosban él. A minta csak elég csekély száma, mindössze 13,7 %-a él falvakban.

A kérdőív kitöltőinek több mint 68 %-a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezik, 30 %-a középiskolai végzettséggel, 2 %-a pedig csupán 8 általános iskolai végzettséget jelölt. Az eredmények azt mutatják, hogy az eredmények kitöltői magas számban az iskolázottabb, tanult rétegből adódnak össze.

1. sz. ábra: A kérdőív kitöltőinek iskolai végzettsége
(N=264) Forrás: saját készítés

A kérdőív alapján jól látható, hogy a legtöbb gyermek 3 vagy 4 évet járt óvodába (50- 50 %-os megosztottság), de mivel a kérdőívet kitölthették jelenleg nagycsoportos gyermekeket nevelő szülők is, így az adatok összeadódnak az ő óvodai éveikkel is. A kérdőív kitöltésénél nem vizsgáltam külön, hogy SNI vagy egyéb okok miatt maradt vissza a gyermek az óvodában, de 3 szülő jelölte, hogy 5 évet járt gyermeke az óvodába. Tehát, ha a jelenlegi hatályos jogszabályokat nézem, ahol a gyermek felvehető az óvodába szabad férőhely függvényében, legkorábban 2,5 éves korában, akkor ezek a gyermekek 7,5 évesen mentek el iskolába.

Szülői tapasztalatok az óvodai és iskolaelőkészítő, magán fejlesztésekről

A kérdőív azon részére, hogy az óvodai foglalkozások megfelelően támogatták-e a gyermeke iskolára való felkészítését, jól látható, hogy a szülők számottevő többsége, elégedett volt az óvodai foglalkozásokkal. (78%-a) (N=206) Ez pozitív visszajelzés arra vonatkozóan, hogy az óvodák megfelelően biztosítják a szükséges fejlesztő tevékenységeket. Fontos azonban megjegyezni, hogy a válaszadók 22%-a (N=58) nem találta kielégítőnek az óvodai tevékenységeket az iskolaérettség szempontjából.

2. sz. ábra: Az óvodai foglalkozásokkal kapcsolatos elégedettség (N=264) Forrás: saját készítés

Bár kisebbségről van szó, ez az arány még mindig jelentős, ami arra utal, hogy vannak olyan szülők, akik úgy érzik, gyermekeik nem kapták meg a megfelelő támogatást az iskolai felkészüléshez. Az elégedetlen szülők aránya felveti a kérdést, hogy milyen tényezők állnak e mögött. Lehetnek olyan pedagógiai vagy egyéni szükségletek, amelyeket az óvodai foglalkozások nem tudtak teljes mértékben kielégíteni, illetve a gyermekek fejlődésében lehetnek olyan területek, ahol egyénre szabottabb támogatásra lenne szükség. Az elégedetlen szülői visszajelzés alapján érdemes lenne vizsgálni, hogyan lehetne javítani az óvodai tevékenységek hatékonyságán, illetve beépíteni olyan elemeket, amelyek segíthetik a gyermekek egyéni szükségleteihez igazodó felkészítését az iskolai kihívásokra. Ezekből az adatokból összességében az a következtetés vonható le, hogy bár az óvodai tevékenységek nagyban hozzájárulnak a gyermekek iskolaérettségéhez, a rendszer továbbfejlesztése, különösen az elégedetlen szülők által megfogalmazott problémák kezelése, fontos lehet a jövőbeni pedagógiai gyakorlatok szempontjából. Nagyon kíváncsi voltam arra, hogy milyen fejlesztéseket tartanak kiemelkedőnek az óvodai foglalkozások alkalmával, így külön rákérdeztem erre is. Mivel nemcsak a megadott válaszokat lehetett jelölni, hanem egyéb észrevételeket is, így egy széles spektrumú képet kaptam a válaszok alapján.

Az adatokból a következő következtetések vonhatók le. A szülők visszajelzései alapján a **finommotoros, szociális és kognitív** készségek kiemelt jelentőséggel bírnak az iskolaérettség szempontjából. Ezek a területek alapvető fontosságúak a gyermekek későbbi iskolai sikeressége szempontjából, hiszen hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyerekek képesek legyenek a mindennapi iskolai feladatok, például az írás, olvasás és a társaikkal való együttműködés elvégzésére. A **kommunikációs készségek és az érzelmi önszabályozás** szintén magas prioritást kapott a szülők körében. Ezek a készségek kulcsfontosságúak nemcsak az iskolakezdésnél, hanem az iskolai kihívások hosszú távú kezelésében is. A kommunikáció segít a gyermekeknek az információk hatékony cseréjében és a tanulási helyzetekben való részvételben, míg az érzelmi önszabályozás képessége lehetővé teszi számukra, hogy sikeresen kezeljék a stresszt, a frusztrációt és a társas kapcsolataikat. Az **"egyebek"** kategóriában a szülők olyan területeket is megneveztek, mint a matematikai tapasztalatok, a szeretet és a csoportmunka. Ezek a válaszok rávilágítanak arra, hogy a szülők az iskolaérettséget nemcsak a szigorúan vett készségek fejlesztésében látják, hanem olyan szociális és érzelmi tényezőkben is, amelyek a gyermekek jólétéhez és társas viszonyaihoz is hozzájárulnak. A szeretet, mint nevelési elv és a csoportmunka támogatása pedig arra utal, hogy a közösségi és érzelmi alapú nevelési megközelítések szintén fontos szerepet játszanak a gyermekek felkészítésében. A szülők komplex módon értelmezik az iskolaérettséget, és fontosnak tartják a széles körű készségfejlesztést, amely nemcsak az egyéni teljesítményt, hanem a közösségi és érzelmi érettséget is támogatja.

A kérdésre, hogy érezték-e szükségét, hogy az óvodai foglalkozások mellett magán iskolaelőkészítő és fejlesztő foglalkozáson vegyenek részt a válaszadók (N=262) magas száma 63,7 % (N=167) nem-el válaszolt, de 36,3 % (N=95) igen választ adott. Az adatok elemzése és a válaszok mögöttes okainak feltárása a következő megállapításokat, következtetéseket teszi lehetővé.

3. sz. ábra: Szülői megoszlás vizsgálata (N=262)
Forrás: saját készítés

Azok a szülők, akik nem vitték gyermeküket iskolaelőkészítő vagy egyéb fejlesztő foglalkozásokra, többségében (N=108) elégedettek voltak az óvodai programokkal. Ez azt sugallja, hogy sok szülő úgy ítélte meg, az óvoda elegendő támogatást nyújtott az iskolaérettség eléréséhez, és nem érezték szükségét további fejlesztéseknek. Az óvodai foglalkozások megfelelő minősége és hatékonysága hozzájárulhatott ahhoz, hogy ezek a szülők bíztak az intézményi keretek között zajló fejlesztő munkában. Az adatok alapján 88 szülő bízott abban, hogy gyermeke a saját tempójában megéri az iskolára. Ez az eredmény rámutat arra, hogy sok szülő elkötelezett a gyermek természetes fejlődése mellett, és nem érzett nyomást arra, hogy külső fejlesztésekben vegyen részt. Az ilyen típusú szülők inkább egy olyan nevelési szemléletet képviselnek, amely a gyermek individuális fejlődését helyezi előtérbe a standardizált vagy formális fejlesztő programokkal szemben.

A válaszadók közel 30%-a úgy ítélte meg, hogy elegendő időt tudott szánni gyermeke fejlesztésére otthon. Ez rávilágít arra, hogy vannak olyan szülők, akik saját erőforrásaikat – időt, energiát, tudást – felhasználva igyekeznek biztosítani a gyermek fejlődését. Az otthoni fejlesztés szerepe jelentős lehet azoknál a családoknál, ahol a szülők kompetensnek érzik magukat abban, hogy támogassák gyermeküket, vagy ahol a család értékei közé tartozik a közvetlen, otthoni tanulás.

Anyagi tényezők és szocioökonómiai hatások sem elhanyagolhatóak a válaszok alapján.

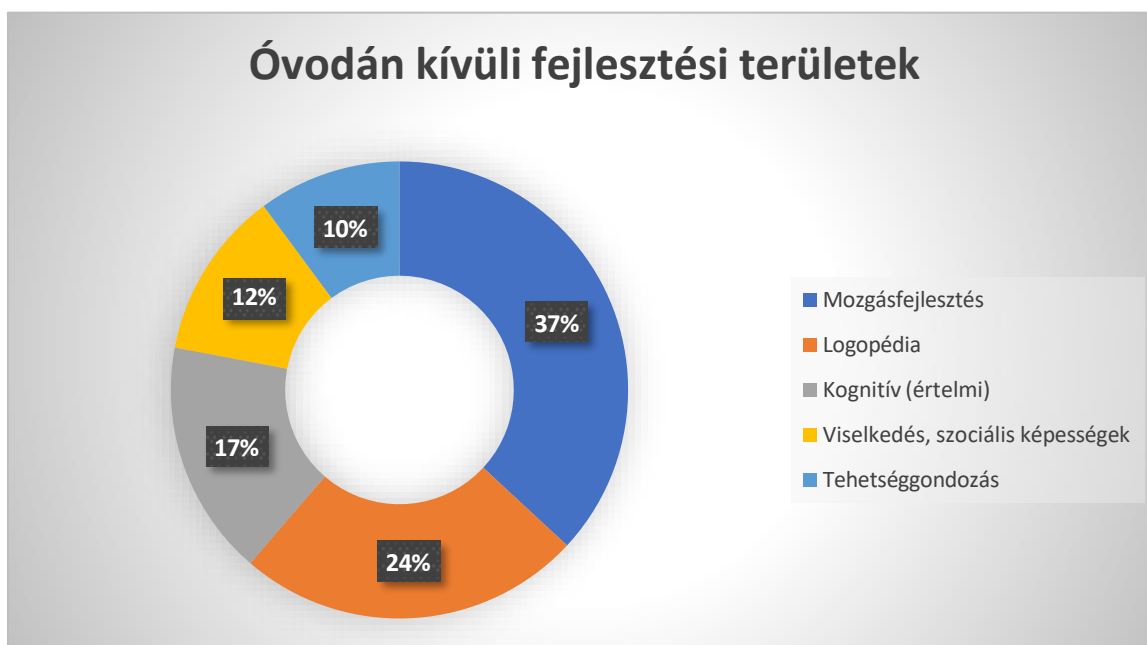
Kiemelendő, hogy 8 szülő jelölte meg az anyagi források hiányát, mint okot arra, hogy miért nem vettek részt ilyen foglalkozásokon. A keresztösszefüggés vizsgálata szerint ezek közül a szülők közül 4 fő mind 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik, ami rávilágít a szocioökonómiai státusz hatására. Az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők anyagi helyzete korlátozott lehet, ami megnehezíti számukra, hogy magánúton finanszírozott fejlesztő programokat igénybe vegyenek. Ez a tényező kiemeli az oktatási és fejlesztési lehetőségek egyenlőtlenségeit.

Egy szülő kiemelte, hogy gyermeke olyan óvodába járt, ahol az iskolaelőkészítő foglalkozás az utolsó évben az óvodai program része volt. Vannak már olyan intézmények, ahol konkrét iskolaelőkészítővé alakul az utolsó óvodai év, és beépítik az óvodai nevelési programba, ami csökkenti a magánúton történő iskolára készítő programok szükségességét.

Az adatok alapján látható, hogy a szülők elégedettsége az óvodai foglalkozásokkal jelentősen meghatározza, hogy keresnek-e külső fejlesztő programokat. Az elégedett szülők többsége úgy érzi, az óvoda elegendő támogatást nyújtott, míg mások a gyermek természetes fejlődésére vagy az otthoni fejlesztési lehetőségekre támaszkodnak.

Az anyagi korlátok és az alacsonyabb iskolai végzettség szoros összefüggésben állhat azzal, hogy egyes családok számára nem elérhetők a magánúton nyújtott fejlesztő szolgáltatások, ami kiemeli az intézményesített, ingyenes támogatás fontosságát.

Azok a szülők, akik pedig óvodán kívüli iskolaelőkészítőt, tanodát választottak a következő területekre fókuszáltak.

4. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések megoszlásának a száma (N=95) Forrás: saját készítés

Az adatok és a háttérben meghúzódó kutatások alapján ezeket a következtetéseket vontam le. A szülők többsége olyan fejlesztő központokat választott, amelyek a **mozgásfejlesztésre** fókuszálnak. Ez összhangban áll a szakirodalommal, amely hangsúlyozza a mozgásos tapasztalatok fontosságát a kognitív-motoros kapcsolatok fejlesztésében. Király és Szakály (2011.) kutatása is alátámasztja, hogy a mozgásos aktivitás támogatja az iskolaérettséget. A mozgás által szerzett tapasztalatok pozitívan hatnak a gyermekek kognitív fejlődésére, különösen a figyelem, memória és problémamegoldó képességek területén, amelyek az iskolai sikeresség alapvető tényezői.

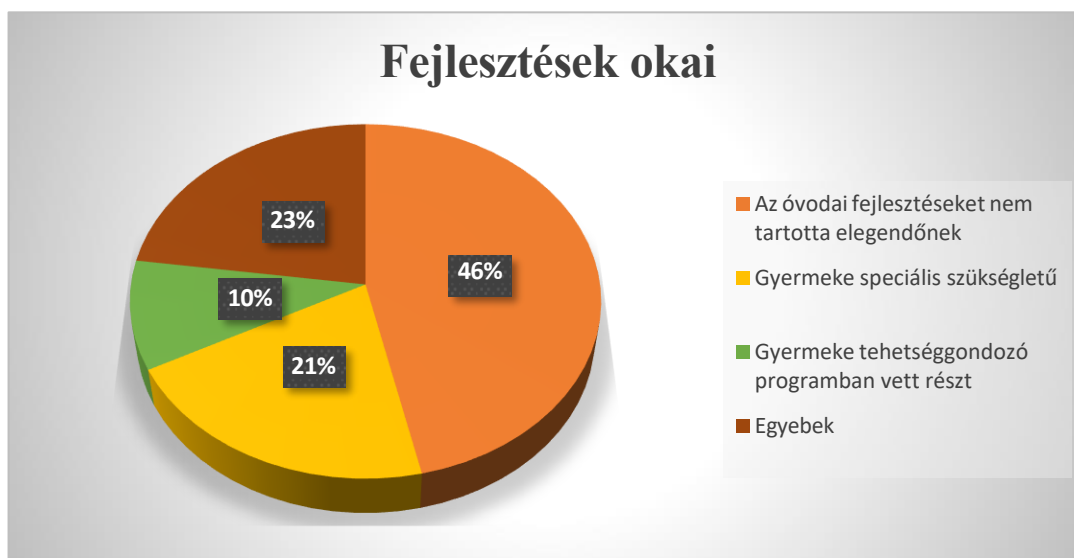
A **logopédiai fejlesztésekre** jelentős igény mutatkozott, ami arra utal, hogy a beszéd- és nyelvi készségek fejlesztése kiemelt terület. Az óvodákban a pedagógiai szakszolgálatok logopédiai ellátást biztosítanak, de a magas gyermeklétszám miatt valószínűsíthető, hogy nem jut elegendő egyéni idő és figyelem minden gyermek számára. Ez a probléma növelheti a szülők igényét a külső logopédiai szolgáltatások iránt, hiszen a gyermekek beszédképessége az iskolai tanulási folyamatok, például az olvasás és írás elsajátítása szempontjából kulcsfontosságú. A **digitális eszközhasználat hatása**, a megemelkedett képernyőidő és az okoseszközök használata szintén közrejátszhat a kommunikációs fejlődés stagnálásában.

A járványhelyzet alatt a digitális eszközök gyakran váltak a szülők "segítő eszközévé", hogy lefoglalják a gyerekeket, amikor a szülők otthonról dolgoztak (Steinwandt et al., 2020). Bár ez rövidtávon praktikus megoldásnak bizonyult, hosszabb távon a gyerekek kommunikációs és szociális fejlődésére is negatív hatással lehetett, mivel kevesebb lehetőségük volt a személyes interakciókra és a verbális kommunikáció gyakorlására.

A válaszadók egy része **kognitív-intellektuális**, valamint **viselkedési és szocializációs** fejlesztéseket is fontosnak tartott. Ez azt jelzi, hogy a szülők tudatában vannak annak, hogy az iskolaérettség nemcsak a fizikai és motoros készségek, hanem a gyermekek viselkedésének és társas kapcsolatainak fejlesztését is igényli. Az iskola sikeres megkezdéséhez elengedhetetlenek a szabálykövetési, figyelmi és együttműködési készségek is, különösen a csoportos munkában és a tanulási helyzetekben. A **tehetséggondozási** lehetőségek között a szülők olyan programokat említettek, mint a sakk, a numicon illetve sporttevékenységek, mint a balett, lovaglás, foci és íjászat. Ezek a programok nemcsak a gyermekek speciális készségeinek fejlesztésében játszanak szerepet, hanem hozzájárulnak a koncentráció, logikai gondolkodás és az önfegyelem fejlesztéséhez is, amelyek fontosak az iskolai sikeresség és a tehetséggondozás szempontjából.

Az adatok rávilágítanak arra, hogy a szülők a mozgásfejlesztést, a beszéd- és nyelvi készségeket, valamint a kognitív és viselkedési fejlesztéseket helyezik előtérbe gyermekük iskolai felkészülése során. A magán fejlesztő központok igénybevételének okai között az óvodai szolgáltatások korlátai, a digitális eszközhasználat növekedése, valamint a különféle tehetséggondozási programok keresése is megjelenik. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy az iskolaérettség elérése sokoldalú támogatást igényel, amely magában foglalja a fizikai, kognitív és szociális készségek együttes fejlesztését.

A szülők, hogy mi volt az oka annak, hogy külön fejlesztést választott, számos érdekes választ adtak. (N=101) (Több választ is lehetett jelölni, ez az elemszám eltérésnek az oka.) Az óvodai fejlesztést a szülők döntő többsége, 46,5 %-a (N=47) nem tartotta elegendőnek. A válaszadók 20,8 %-a (N=21) jelölte azt válaszként, hogy a gyermeke speciális szükségletű, egyéni figyelmet igényelt.

5. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések okai (N=101) Forrás: saját készítés

Az egyebekben érdekes válaszokat jelöltek meg, melyekből a legfontosabbakat szeretném kiemelni, amelyek a kutatás szempontjából releváns jelentőségűek. A válaszok további betekintést nyújtanak a szülők gondolkodásába és döntési folyamataiba a gyermekek iskolaérettségének támogatásával kapcsolatban.

Az egyik szülő így fogalmazott „*úgy érzem, hogy lemarad, ha nem kap plusz fejlesztést*”. Ez a válasz rávilágít arra a nyomásra, amelyet a szülők érezhetnek, különösen akkor, ha azt tapasztalják, hogy más gyermekek iskolaelőkészítő foglalkozásokon vesznek részt. Ez az aggodalom összefügghet azzal az általános félelemmel, hogy a gyermek nem lesz elég felkészült az iskolai kihívásokra, és ezért a szülők hajlamosak előnyben részesíteni a fejlesztéseket, akár akkor is, ha az óvoda ezt nem tartja feltétlenül szükségesnek.

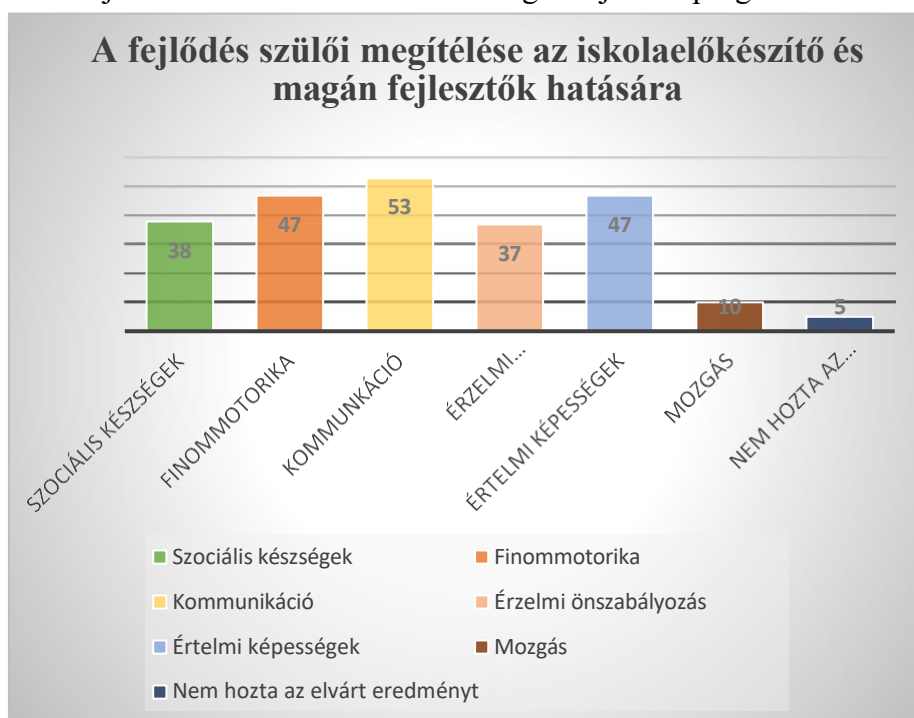
Egy másik válaszadó részletesen kifejtette, hogy a „*fejlesztéseket már óvoda előtt elkezdték, különös tekintettel a mozgásfejlesztésre, logopédiai fejlesztésre*”, és a kognitív terheléshez való szoktatásra. Ez a válasz azt mutatja, hogy vannak olyan szülők, akik nagyon tudatosan, megelőző szándékkal keresik a fejlesztéseket, nemcsak problémakezelésre.

Egy másik szülő *"anyai megérzés"* alapján döntött a fejlesztés keresése mellett, annak ellenére, hogy az *"óvoda nem jelezte"* szükségesnek a beavatkozást. Ez rávilágít arra, hogy sok szülő saját megfigyeléseire és belső intuíciójára támaszkodik, különösen akkor, ha az óvodai visszajelzések nem erősítik meg a fejlesztés szükségességét.

Itt fontos kiemelni, hogy a köznevelési rendszerben fontos a szülő és a pedagógus kommunikációja, az együttműködés kialakítása, hiszen a szülő is csak így kaphat szakszerű, objektív véleményt gyermekéről. Ez a szülői attitűd azt jelzi, hogy sok szülő inkább a saját tapasztalataira, gyermekkori élményeire és észrevételeire alapozza a döntéseit, amikor a gyermek fejlődéséről van szó, még akkor is, ha a hivatalos intézményi visszajelzések nem támasztják alá ezt az igényt.

Egy szülő külön kiemelte, hogy a gyermekük *"évvesztes"* volt, ezért az *"extra évet"* egy magánóvodában töltötték, ahol iskolaelőkészítő foglalkozásokat is biztosítottak. Ez arra utal, hogy a szülők gyakran keresnek alternatív, célzott programokat, amikor gyermekük iskolakezdés előtt egy plusz évvel rendelkezik. Az ilyen helyzetekben a szülők gyakran igyekeznek értelmesen kitölteni ezt az évet, hogy biztosítsák, gyermekük a lehető legjobb felkészítést kapja, mielőtt megkezdzi az iskolát.

Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a szülői döntések összetettek, és számos tényezőtől – például a gyermek egyéni igényeitől, a családi háttértől és az intézményi támogatás mértékétől – függnek. A kérdőív egyik legfontosabb kérdése az volt, hogy milyen területen észlelt fejlődést az iskolaelőkészítő és magán fejlesztő programok hatására?

6. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések hatásai (N=102)

Forrás: saját készítés

A válaszadók (N=102) több mint fele (52%, N=53) a kommunikációs készségek terén tapasztalt jelentős fejlődést. Ez az eredmény jól mutatja, hogy a szülők számára a verbális készségek javulása kiemelt jelentőséggel bír, és gyakran látják a fejlesztéseknek ezen a területen megvalósuló hatását.⁶ A **kommunikációs készségek** fejlődése fontos alapja az iskolai teljesítménynek, különösen az olvasás, írás és szóbeli kifejezőkészség szempontjából. A szülők 46%-a (N=47) finommotoros és értelmi képességek terén látott javulást. A **finommotorika** fejlődése közvetlenül kapcsolódik a gyakorlati iskolai tevékenységekhez, mint az íráshoz és a kézügyességet igénylő feladatokhoz. Az értelmi képességek terén elért haladás szintén kulcsfontosságú az iskolai készségek – például a problémamegoldás és az absztrakt gondolkodás – szempontjából. A **szociális készségek** területén a szülők 37%-a (N=38) tapasztalt fejlődést. Ez az arány alacsonyabb, mint a kommunikációs és finommotoros készségeknél, ami azt sugallja, hogy ezek a készségek inkább az egyéni érési úttól függhetnek. A szociális készségek fejlesztése hosszabb távú folyamat, amely gyakran kapcsolódik a gyermekek érzelmi és szociális érettségéhez, amely az életkor előre haladtával természetes módon fejlődik. Az **érzelmi önszabályozás** területén a válaszadók 36,3%-a (N=37) látott változást.

⁶ Több választ is lehetett jelölni, ez az elemszám eltérésnek az oka.

Ez a terület szorosan összefügg a gyermekek stresszkezelési képességével, frusztrációtűrésével és általános érzelmi stabilitásával, amelyek kritikus fontosságúak az iskolai életben való sikeres navigáláshoz. Az érzelmi önszabályozás támogatása hozzájárulhat a gyermekek kiegyensúlyozott iskolakezdéséhez és a társas kapcsolataikban való sikeres részvételhez. A **mozgás, egyensúlyérzék és koordináció** területén viszonylag kevés szülő (N=10) tapasztalt változást. Ez azt sugallja, hogy ezen a területen vagy kisebb mértékben látható a fejlődés, vagy kevesebb szülő tartja ezt prioritásnak a gyermek iskolára való felkészítése során. Lehetséges, hogy a szülők inkább a kognitív és kommunikációs készségek fejlesztésére koncentrálnak, vagy a mozgásfejlesztést természetes folyamatként kezelik, amely az idő előre haladtával javul. Az „**egyebek**” kategóriában 5 szülő jelezte, hogy az óvodán kívüli fejlesztések, például az iskolaelőkészítő foglalkozások nem hozták meg a várt eredményeket. Ez rávilágít arra, hogy nem minden fejlesztés egyformán hatékony minden gyermek számára, és hogy egyes esetekben a szülők csalódottak lehetnek a külső fejlesztések hatékonyságában. Az ilyen visszajelzések hangsúlyozzák az egyéni különbségek fontosságát, valamint azt, hogy a fejlesztési programok hatékonysága számos tényezőtől függhet, beleértve a gyermek egyedi igényeit, az adott program minőségét, illetve a programok és a gyermek szükségleteinek illeszkedését.

Arra kérdésre, hogy összeségében mennyire voltak elégedettek az óvodai fejlesztés színvonalával (N=258) egy lineáris skálán 4 féle választ lehetett jelölni. 1- nagyon elégedetlen, 2- részben elégedetlen, 3- inkább elégedett, 4- nagyon elégedett.

7. sz. ábra: Szülői elégedettség mérése az óvodai fejlesztésekkel kapcsolatban (N=258)
Forrás: saját készítés

Az óvodai fejlesztések színvonalával kapcsolatos elégedettségi kérdésre adott válaszok azt mutatják, hogy a szülők többsége elégedett volt az óvodai foglalkozások minőségével. A 258 válaszból csupán 14 fő (5,4%) jelezte, hogy nagyon elégedetlen (1-es), míg 35 fő (13,6%) részben elégedetlennek (2-es) értékelte a fejlesztések színvonalát. Ezzel szemben a válaszadók 91 fője (35,3%) inkább elégedettnek (3-as), és 118 fője (45,7%) nagyon elégedettnek (4-es) érezte. Az elégedettségi skálán látható, hogy a szülők jelentős része, közel 81%-a (3-as és 4-es osztályzatot adók) összességében elégedett az óvodai fejlesztések színvonalával. Ez pozitív visszajelzés a magyar köznevelési rendszer óvodai szakaszának működéséről, különösen annak fényében, hogy a szülők döntő többsége elismeri az óvodákban nyújtott szolgáltatások megfelelő színvonalát. Az óvodai fejlesztések hatékonysága, különösen a finommotoros, kognitív és szociális készségek terén, megfelelő támogatást nyújt a gyermekek iskolaérettségének eléréséhez, amint azt a válaszok is tükrözik.

Azonban figyelemre méltó, hogy a válaszadók közül 19% (1-es és 2-es értékelők) valamilyen szinten elégedetlenséget fejezett ki. Ez az arány ugyan kisebbségben van, de mégis rávilágít arra, hogy vannak szülők, akik úgy érzik, hogy az óvodai rendszer nem tud teljes mértékben megfelelni a gyermekek egyedi szükségleteinek. Ez lehetőséget ad a köznevelési rendszer számára az oktatáspolitikai fejlesztésekre, különösen olyan területeken, mint a differenciált fejlesztés, egyéni figyelem és speciális szükségletek kielégítése.

A magyar óvodai rendszer összességében pozitív visszajelzéseket kap a szülőktől, akik döntően elégedettek a nyújtott szolgáltatásokkal. Az intézmények megfelelő támogatást nyújtanak a gyermekek iskolára való felkészítésében, ám a rendszer továbbfejlesztése fontos lenne. Az elégedetlen szülői visszajelzések arra utalnak, hogy az óvodai pedagógiai gyakorlatok nem minden esetben tudnak alkalmazkodni a különböző gyermekek egyéni szükségleteihez. A csoportlétszámok csökkentése, a pedagógusok számának növelése, valamint a specifikus fejlesztésekre való nagyobb figyelem javíthatná az óvodai rendszer hatékonyságát.

Összességében tehát a magyar óvodai rendszer a szülők többsége szerint jó színvonalú, de a folyamatos fejlesztés és az egyéni igények jobb kielégítése kulcsfontosságú lenne a teljes elégedettség eléréséhez.

A kérdőívben a szülők lehetőséget kaptak, hogy egy rövid válaszban kifejtsek javaslatukat arra vonatkozóan, hogy az óvodai fejlesztés hogyan lehetne hatékonyabb a gördülékeny iskolakezdés szempontjából. A válaszok sokszínűek és változatosak voltak. A szülők 36 %-a (N= 95) tartotta fontosnak vagy fogalmazta meg azokat a javaslatokat, amiből az oktatási szintek közti gyengéd átmenet gördülékenyebb lehetne.

A szülői vélemények alapján az óvodai fejlesztési folyamatok megerősítésére számos konkrét terület került kiemelésre, melyek a jelenlegi pedagógiai rendszerek és módszerek továbbfejlesztésére mutatnak. A leggyakrabban említett javaslat a **kisebb csoportlétszámok** és a **differentiált fejlesztés** fontossága volt. Sok szülő szerint a nagy létszámú csoportok miatt az *óvodapedagógusoknak nincs elegendő idejük* minden gyermekkel egyénileg foglalkozni, ami akadályozza a személyre szabott fejlődést. A szülők többsége fontosnak tartaná, hogy a csoportlétszámok csökkentésével, illetve a pedagógusok számának növelésével több figyelem jusson az iskolába készülő gyermekekre, különös tekintettel az egyéni fejlesztési igényekre. A korosztálonkénti **tiszta csoportokat** többen előnyösebbnek vélték a vegyes csoportoknál, mivel így célzottabb és differenciáltabb foglalkozásokra nyílna lehetőség az iskolába készülő gyerekek számára. A **mozgásfejlesztés és a logopédiai fejlesztés** is hangsúlyos javaslatként jelent meg. Sok szülő úgy véli, hogy ezek a területek még nagyobb figyelmet igényelnének az óvodákban, mivel ezek a képességek közvetlenül hozzájárulnak a gyermekek iskolai teljesítményéhez. Külön foglalkozások, például **egyéni és kiscsoportos fejlesztések**, kiemelten a **nagycsoportos korosztály** számára, szintén gyakran említett megoldási javaslat volt, amely lehetőséget biztosítana a gyerekek iskolai felkészítésének intenzívebbé tételére. A **pedagógusok szakmai felkészültségének és motiváltságának** kérdése szintén visszatérő téma volt. Több szülő kiemelte, hogy az óvodai nevelés minősége nagymértékben függ az óvodapedagógusok elhivatottságától, empátiájától és hozzáállásától. A megfelelő pedagógusi attitűd nemcsak a kognitív és finommotoros készségek fejlesztésében játszik szerepet, hanem az érzelmi biztonság és a szociális készségek kialakításában is kulcsfontosságú. Ezen túlmenően sok szülő úgy vélte, hogy az **iskolai elvárásoknak is alkalmazkodniuk kellene** az óvodai környezethez. Több visszajelzés szerint az iskolai követelmények jelentős ugrást jelentenek az óvodához képest, ami nehézségeket okozhat a gyermekek számára. Javasolták, hogy az **iskolák tegyenek lépéseket** a gyermekek fokozatos átmenetének megkönnyítésére, például az első osztály követelményeinek enyhítésével, illetve **egy nulladik évfolyam bevezetésével**.

Össességében a szülők javaslatai azt tükrözik, hogy az **óvodai nevelésnek és az iskolai felkészítésnek több oldalról is fejlesztésre van szüksége**. A kisebb csoportlétszámok, a pedagógusok számának növelése, a személyre szabott foglalkozások és a pedagógusok szakmai támogatása mind olyan tényezők, melyek hozzájárulhatnak a gördülékenyebb óvoda-iskola átmenet megvalósításához. Az intézmények közötti együttműködés erősítése, a szülők bevonása a gyermekek fejlesztési folyamatába, valamint a mozgás- és logopédiai fejlesztések prioritása szintén fontos lépések lennének a gyermekek megfelelő iskolai felkészítésének biztosításához.

4.4 Összegző gondolatok a szülői kérdőív eredményeinek tükrében

A mintagyűjtés alatt végig figyeltem a kitöltések számát és a konkrét visszajelzéseket, javaslatokat. Rendkívül érdekes és sokszor indulatos válaszokkal szembesültem. Volt, aki a pedagógusokat hibáztatta, de akadt olyan is, aki megkérdezte, hogy én miért is kérem ezeket a javaslatokat, hiszen az óvodai tevékenységek és a gyermekek egyéni érési tempója elegendő az iskolaérettség eléréséhez. Nem az óvodai rendszerben kell a beavatkozás.

A vélemények nagyon széles spektrumúak, többször döbbenet ült a válaszok láttán. Bennem azt az érzést keltették, hogy a szülők nem mindig vannak tisztában azzal, hogy az óvodai nevelés milyen tervszerűen és módszertanilag megalapozottan zajlik.

Egy volt kolléganőm keresett meg privát üzenetben a kérdőív kitöltése után, aki érintett szakmai oldalról és szülőként is. Ő Szombathelyen az „Áthidaló Iskola Előkészítő Program” keretében vitte iskola előkészítőre a gyermekét. Nagyon elégedett volt a fejlesztés menetével, végeredményével. Ő úgy érezte, hogy az ott megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően gyermekének gördülékenyen valósult meg az óvoda-iskola átmenet. Felmerült bennem a kérdés, hogy ő pedagógusként miért ezt az utat választja. Kérdéseimre nagyon érdekes válaszokat adott. Összeségében az óvodapedagógusok munkáját nem tartotta megfelelőnek, úgy érezte, hogy nem jut elég idő az iskolára felkészítésre az óvodában. Amikor kérdeztem tőle, hogy miért nem tartja elegendőnek az egyéni érési utat, valamint miért nem játszott/barkácsolt/sétált az erdőben a gyermekével - hogy akkor a családi nevelés színterén valósuljon ez meg - azt válaszolta, hogy ő erre nem ér rá három gyermek mellett, és munka után már türelme sincs hozzájuk. A beszélgetés közben és után teljes döbbenet lett rajtam úrrá, számtalan érzés és gondolat kavargott bennem. Azt gondolom, hogy az is további kutatási téma lehetne, hogy a (pedagógus) édesanyák hogyan tudják az anyasággal elvárt szerepeket összeegyeztetni a munkával és a társadalmi elvárásokkal.

Egy nagyon pozitív visszajelzést szeretnék kiemelni, mely bizonyította, hogy fontosak az ilyen jellegű kutatások. Egy szülő a következőket írta nekem privát üzenetben:

„Azonnali oktatási reformokra van szükség, hiszen a jövő nemzedékének a sorsa van a kezünkben. Az ő jövőjük, a mi jövőnk is. Fontos, hogy a rendszerben dolgozó pedagógusok legyenek a zászlóvivők, valódi vélemények és tapasztalatok elemzésével. A ti munkátok elengedhetetlen, csak rátok számíthatunk.” Én is azt gondolom, hogy egy újragondolás, egyfajta paradigmaváltás szükséges, hiszen a világ és a technológia gyors ütemű fejlődésével a szociális viszonyok, az emberek gondolkodásmódja és a munkaerőpiaci elvárások is jelentősen megváltoztak.

A gyermekek fejlesztéséhez újra kell gondolni az oktatási módszereket, színtereket, helyette sokkal differenciáltabb, interaktívabb és innovatívabb pedagógiai megközelítésekre van szükség. Ennek következtében a pedagógusok szerepe és feladatai is átalakultak. Fenti vélemény hatalmas lendületet adott a további munkámban, hiszen ezek is bizonyítják, hogy a neveléstudományi kutatások fontosak és szükségesek.

Kutatásom kezdetén a szülői kérdőívhez kapcsolódóan 5 kutatási kérdést és 1 előfelvetést fogalmaztam meg. Kutatási eredményeim tükrében most ezekre reflektálnék.

4.4.1 Válaszok kutatási kérdéseimre

1. Elegendőnek tartják-e a szülők az óvodai komplex foglalkozásokat az iskolára való felkészítés szempontjából?

A kérdőív adatai alapján a szülők jelentős többsége (78%) elégedett volt az óvodai komplex foglalkozásokkal, és úgy vélte, hogy ezek elegendőek a gyermekek iskolára való felkészítéséhez. Ugyanakkor a válaszadók 22%-a nem találta kielégítőnek az óvodai tevékenységeket. Ez az elégedetlenségi arány azt mutatja, hogy bár az óvodai rendszer alapvetően jól teljesít, még mindig vannak szülők, akik úgy érzik, hogy a fejlesztés színvonala nem elégséges a gyermekek egyéni igényeinek kielégítésére.

2. Érezték-e szükségét a szülők, hogy egyéb, magánúton történő fejlesztést, iskolára felkészítést kapjon a gyermek?

A válaszadók 36,3%-a érezte szükségét annak, hogy gyermekük magánúton történő fejlesztést kapjon, míg a többség (63,7%) nem tartotta szükségesnek. A szülők nagy része tehát elégedett volt az óvodai felkészítéssel, és nem érezte szükségét további, külső fejlesztéseknek.

3. Milyen típusú fejlesztést választottak a szülők gyermeküknek?

Azok a szülők, akik magán fejlesztést választottak, elsősorban a mozgásfejlesztést és a logopédiai fejlesztést részesítették előnyben. Ezen kívül néhány szülő kognitív és viselkedésbeli fejlesztő foglalkozásokat választott, míg mások tehetséggondozásra irányuló programokat (pl. sakk, numicon, sporttevékenységek) is igénybe vettek.

4. Miért döntöttek úgy, hogy magán fejlesztésre (is) viszik a gyermeket?

A magán fejlesztést választó szülők döntése mögött több ok is állt: A válaszadók 46,5%-a azért választott magán fejlesztést, mert nem tartotta elegendőnek az óvodai fejlesztéseket. 20,8% speciális szükségletet jelölt meg, mint indokot (például egyéni figyelem igénye). Egyes szülők úgy érezték, hogy gyermekük lemaradna, ha nem kapna plusz fejlesztést, míg mások a mozgás- és nyelvi készségek célzott fejlesztésére összpontosítottak, akár preventív jelleggel is.

5. Milyen területeken észleltek fejlődést a magán fejlesztés hatására?

A szülők visszajelzései alapján a magán fejlesztések legnagyobb hatása a kommunikációs készségek fejlődésében volt észlelhető, amit a válaszadók több mint fele említett. Emellett a finommotoros készségek és az értelmi képességek fejlesztése is jelentős eredményt hozott. Kisebb mértékben, de fontos fejlődést észleltek a szociális készségek és az érzelmi önszabályozás területén is.

Kutatás eredményeim előfeltevéseimre reflektálva

1. Az előfeltevés, miszerint a szülők döntő többsége választotta az óvodán kívüli fejlesztő programokat, részben igazolódott be. A válaszadók többsége ugyanis elégedett volt az óvodai fejlesztésekkel, és nem érezte szükségét további magánúton történő fejlesztéseknek. Azok a szülők, akik magán fejlesztést választottak, főként azért tették ezt, mert gyermekük egyedi igényeihez nem találták megfelelőnek az óvodai foglalkozásokat, továbbá preventív jelleggel kerestek plusz támogatást.

Az eredményből arra következtetnek, hogy bár van egy szülői réteg, amely elégedetlen az óvodai fejlesztésekkel, a többség továbbra is bíz az óvodai rendszerben, és csak kisebb hányaduk keres magánúton további fejlesztési lehetőségeket.

5 Az érem másik oldala - Piaci verseny, jó üzlet vagy valódi támogatás?

5.1 *Honlapelemzés – Mit mutatnak a tanodák, fejlesztő kuckók honlapjai, hirdetései?*

Kutatásom következő része a honlapok, hirdetések elemzése volt. Amikor a témában elkezdtem jobban kutatni, tanodákat, fejlesztő kuckókat, iskola-előkészítőket keresni, nem is gondoltam volna, hogy fejlesztők végtelen tárháza található az interneten és a legnagyobb hazai közösségi oldalon is. Találtam sok zárt csoportot, ahova csak úgy lehet bejutni, ha már felvettük a szakemberrel a kapcsolatot. Telefonon vagy személyesen van lehetőség információt és tájékoztatást kérni a szolgáltatásról. A szülők a hallottak és egy ingyenes bemutató óra alapján eldönthetik, hogy a kínált fejlesztés megfelelő lesz-e gyermekük számára. Fenti szolgáltatók árat nem osztanak meg nyilvánosan, aminek az okát sajnos nem tudom.

Kutatásomban 10 fejlesztő kuckó, tanoda honlapját vagy hirdetését szeretném bemutatni. Azért ennyire esett a választásom, mivel az összeset képtelenség lenne elemezni, hiszen egy este alatt csak 152 ilyen témájú hirdetés és honlap számolásáig jutottam el. Az összes ilyen csoport feltérképezése nem volt célom, ezért az általam kiválasztott csoportok csupán a paletta gazdagságának egy részét tükrözik. A legfontosabb szempontom a kiválasztásnál az volt, hogy melyek a leginformatívabbak, melyek a legkedveltebb vagy a legtöbb taggal/követővel rendelkező csoportok.

Áttekintettem a megvizsgált honlapok információtartalmát, megjelenését és meggyőzési stratégiáit, majd összegyűjtöttem és táblázatba rendeztem azokat a legfontosabb adatokat, amelyeket ezek az oldalak a látogató szülők számára közvetítenek.

Manapság egy fejlesztő központ honlapja, facebook oldala kiemelkedő szerepet játszik, hiszen az internet vált az elsődleges információforrássá, hirdetési platformmá. A legtöbb szülő, aki iskolaelőkészítőt vagy fejlesztő foglalkozást keres gyermekének, először nem személyesen látogat el az intézménybe, hanem az online elérhető információkat böngészi a honlapon és a közösségi médiában. Ezen információk alapján dönt arról, hogy felkeresi-e az adott helyet vagy sem. Továbbá mások véleménye, tapasztalata is meghatározóak a végleges választásnál.

Azok a tanodák, akik honlapot üzemeltetnek, nagy hangsúlyt fektetnek az első benyomásra. A színvilágra, a hívogató képekre, szülői vélemények megosztására és az eredmények feltüntetésére különös figyelmet fordítanak. Játékötleket, oktató videókat is kínálnak a szülőknek, így tehát ezeknek a honlapoknak a tájékoztatás és informálás mellett egy másik céljuk is van, a meggyőzés.

Elsőként szeretném bemutatni, hogy miket kínálnak, mi a hitvallásuk, miben tartják magukat másnak, mint az óvodák. Fontos vizsgálati szempont volt a részemről, hogy a fejlesztő központokban dolgozóknak mi a végzettsége, hány év szakmai tapasztalattal fejlesztik a hozzájuk járó gyermekeket. A harmadik vizsgálati szempont pedig a kínált szolgáltatás ára volt. Az eredményeket a végén táblázatba foglalva is bemutatom, hogy összesítve lehessen látni.

Az egyik legnagyobb franchise hálózattal rendelkező iskola előkészítő az „**Áthidaló Iskola Előkészítő Program**” országsszerte 38 helyen kínál fejlesztési lehetőséget. Külön település, irányítószám alapján tud a szülő a számára legközelebb eső fejlesztő programra jelentkezni. A programban 27 fő óvodapedagógus, tanító vagy gyógypedagógus végzettségű szakember kínál fejlesztési lehetőséget 38 helyen országsszerte. Ebből 7 oktató a budapesti, 20 oktató a vidéki régiót fedi le.

8.sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Programba történő jelentkezés menete és a végeredmény, amit kínálnak (Forrás: <https://www.athidalo.com/>)

A jelentkezés egyszerű, az oktató megkeresése után személyre szabott ajánlatot kap a szülő. Gyermekeit felméri, a számára megfelelő oktatást és fejlesztést ígéri a szolgáltató, amivel sikeres iskolakezdést ígér a gyermek számára. „Az Áthidaló a sikeres iskolakezdéshez szükséges alapképességekkel foglalkozik, magasan képzett oktatóink a legmodernebb módszerekkel fejlesztik gyermekét.”

Az oktatókról menüpont alatt egy arcképes, részletes szakmai profil, egy bemutatkozás, szakterületek és végzettségek listája, valamint az elérhetőség helyéről kapunk tájékoztatást. A szülő itt tud oktatót és egyből szolgáltatást is választani, melyről részletes ár-tájékoztató áll rendelkezésére. Online anamnézislapot is lehet tölteni a jelentkezéssel egyidejűleg, így a felesleges várakozási idő lecsökkenhet. Az egységes arculat jól átgondolt, magasfokú szakmaiságra utal, hívogató lehet a szülő számára.

PINCZ PETRA

RÓNA UTCA 115/A
ÁTHIDALÓ GYERMEKKÖZPONT
1149 BUDAPEST

ÁRAK >

JELENTKEZÉS >

KAPCSOLATFELVÉTEL >

ANAMNÉZIS LAP >

BEMUTATKOZÁS

2010-ben felvételiztem az ELTE tanító szakára, majd hamar rájöttem, hogy még többet szeretnék tudni a gyermekekről, így 2011-ben már óvodapedagógus szakos hallgató is voltam. 2012-ben szereztem meg első mozgásterápiás végzettségemet és azóta nincs megállás. Számos tanfolyamot, továbbképzést végeztem már el, annak érdekében, hogy minél komplexebben tudjam látni és ellátni a hozzám érkező gyermekeket.

„Egy gyerek, egy tanár, egy könyv és egy toll képesek megváltoztatni a világot.”
— MARILJA VINCSENYI —

Diplomám megszerzése után döntöttem úgy, hogy munkásságom a gyerekek fejlesztésének szenteltem. Dolgoztam Budapesten, Dunakeszin és Siófokon is. Tapasztalatot szereztem egyéni és csoportos fejlesztésekben, terápiákban egyaránt. 2014-ben fogalmazódott meg bennem az Áthidaló Iskola Előkészítő Program gondolata. Évekig dolgoztam ennek elméleti és gyakorlati hátterén, valamint alkalmaztam is az általam összeállított feladatokat egyre több nagycsoportos gyermeknél. Öt évig tökéletesítettük a módszert és a hozzá tartozó egyedi eszközöket. Különösen fontosnak tartom, hogy az órák során a gyerekeket érdekes játékokkal, eszközökkel motiváljuk, felkeltsük figyelmüket és megtartsuk motivációjukat. A tanulás nálunk játék és élmény!

SAKTERÜLETEK

✓ Áthidaló Oktató ✓ A diszkalkuliáról másképpen - A számolási nehézség felismerése és kezelése ✓ A hiperaktivitás-figyelmességzavar viselkedésterápiája ✓ A neuro-szenzomotoros szemléletű gyermekvizsgálatok interdiszciplináris modellje ✓ A neuro-szenzomotoros szemléletű Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid) felvétele és értékelésének szempontjai ✓ Ágazatközi esetmegbeszélő csoport a kora gyermekkori intervencióban dolgozó szakemberek számára ✓ Alternatív Képességfejlesztő Tanácsadó ✓ Áthidaló Táborvezető ✓ Bevezetés a Csoportos Komplex Mozgásterápiás Fejlesztésbe ✓ Bevezetés a neuropedagógiába	✓ CogniPlus számítógépes készségfejlesztés ✓ Érzelmi és társas intelligencia tréning ✓ Fejlesztő gyakorlatok tornaszalaggal ✓ Finommotorika, grafomotorika fejlesztése és írás előkészítés Áthidaló módszerrel ✓ Gerinc vizsgálat és lábtorna alapok ✓ GOH-GMP Beszédpercepció diagnosztika és terápia ✓ HUPLÉ speciális balanszterápia a koragyermekkori intervencióban ✓ INPP felismerő (diagnosztikai, szűrő) ✓ Játékos Agyintegráció ✓ Játékos agyintegráció csoportvezető ✓ Jógakaland - mesés gyerekjoga ✓ Komplex mozgásterápia a tanulási nehézségek megelőzésére és oldására	✓ Lelki kulcsok a gyógyításban ✓ Mozgásfejlesztés eltérő fejlődésű 3-8 éves korosztály számára ✓ Mozgásos (homlokleány) gyakorlatok a fejlesztésben és a tanításban ✓ Mozgásos és taktilis NILD ✓ Neurológiai alapismeretek a tanulás és a szenzomotoros terápiák tükrében ✓ NILD Tanulási Terápia I. blokk ✓ NILD Tanulási Terápia óvodáskori adaptációja ✓ Óvodapedagógus ✓ Tanító ✓ Tanulási Coaching ✓ Tanulási Coaching oktatói modul ✓ TSMT terápia
--	--	--

9.sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Program oktatói adatlapja, közvetlen kapcsolatfelvételi lehetőséggel (Forrás: <https://www.athidalo.com/>)

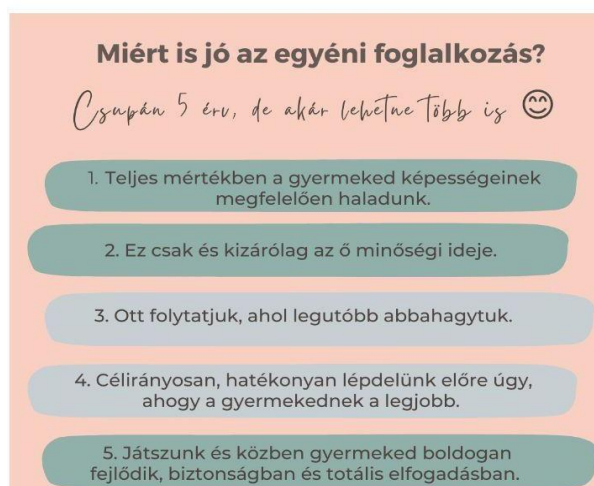
Saját oktató képzésük van, erről csak egy jelentkezési fület találtam. Hogy milyen alapképzettség kell, arról nincs információ. A fejlesztések mellett webshopot üzemeltetnek, ahol fejlesztő füzeteket, kiadványokat lehet vásárolni, hogy a szülők otthon is tudják fejleszteni, iskolára készíteni a gyermekeiket. Termékeiket úgy hirdetik, hogy saját fejlesztő módszerekkel, pedagógusok állították össze, és amellet, hogy szórakoztatóak, hozzájárulnak az iskolába lépéshez szükséges alapkészségek fejlődéséhez.

10.sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Program fejlesztő füzetéről egy szülői vélemény (Forrás: <https://www.athidalo.com/>)

A **kicsi-szív fejlesztő kuckó** hosszan Taglalja, hogy az „ISKOLÁRA HANGOLÓ” (iskola előkészítő) programmal mit kerülhetünk el, és miben bízhatunk, továbbá ismerteti a céljait. A kuckó tulajdonosa Deákné B. Katalin⁷ egyéni, speciális fejlesztő módszerével haladva három egységre tagolja a programot: a meglévő ismeretek felelevenítése és megerősítése, beleértve a matematikai alapkészségek elsajátítását (biztos számfogalom kialakítása a 10-es számkörben), az írás, olvasás, valamint a gondolkodáshoz szükséges képességek fejlesztése. Továbbá az ismeretek bővítésére is hangsúlyt fektetnek: műveletvégzés a 10-es számkörben, a hangzók és betűk kapcsolatának megértése, a finommotorika, a figyelem és a memória fejlesztése, valamint számos új készség felfedezése is része a programnak.

⁷ Deákné B. Katalin pedagógus, az egyéni és csoportos (utóbbi nem akkreditált) iskola-előkészítő képzés akkreditált anyagának összeállítója, képzés oktatója. Több, mint 200 célirányos feladat és módszertan megismerésére ad lehetőséget a tanfolyama, mellyel a pedagógusok az óvoda-iskola átmenetet megkönnyítik a gyermek számára.

11. sz. ábra: Kicsi-szív fejlesztő kuckó 5 érve az iskola felkészítő foglalkozásra (Forrás: <https://kicsi-sziv.hu/szolgaltatasok/iskolara-hangolo/>)

Ezen felül a korábban említett területek mélyítésére is sor kerül, amelyek segítik a gyermeket az önálló feladatmegoldásban, a feladatok értelmezésében, a betűfelismerésben, a vonalkövetésben, a tartós figyelem gyakorlásában, valamint további fontos képességek elsajátításában. Minimum 6-8 hónapban határozza meg a felkészítés időintervallumát.

Végzettségét tekintve óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus, komplex mozgásfejlesztő, iskola előkészítő, szülő-gyerek life coach, jógaoktató. Ingyenes konzultációra biztosít lehetőséget, azonban árat sajnos a honlapján nem találtam.

A **Doromboló Tanoda** szolgáltatásai között is szerepel az iskola előkészítő foglalkozás, maximum 4 fővel, 50 perces foglalkozást kínál a tanoda vezetője. Végzettségét tekintve tanító, szakvizsgázott fejlesztő pedagógus és gyógypedagógus. A felhívásban jól látható, hogy az óvodákhoz képest kisebb létszámban és kötött foglalkozás keretei között tartja a fejlesztéseket.

A képek között számtalan olyan fejlesztő játékot és tevékenységet találtam, melyek az óvodai tevékenységek, mindennapok részei, tehát extra dolgot nem kínál. Ami könnyebbé adhat, a kisebb gyermek létszám, így több idő jut egy-egy gyermek célzott fejlesztésére. Árat azonban itt sem találtam.

12-13-14. sz. ábra: Doromboló Tanoda egyéni iskola előkészítő foglalkozásai (Forrás: <https://www.dorombolotanoda.hu/>)

Az **Oviakadémia** honlapja szintén esztétikus és jól kidolgozott, marketing szempontból egy jó fogás, hiszen a színek és figyelemfelhívó szövegek laikusok számára csalogatóan hatnak. Itt egy nagyon érdekes információra bukkantam: „Az **OVIKADÉMIA FEJLESZTŐ KUCKÓ** tevékenységének középpontjában már 6 hónapos kortól a kisiskolás korosztályt érintő mozgásfejlesztés és komplex, szenzoros fejlesztés (bölcsis, óvodai, iskolai) és az általános iskolai felvételi felmérésekre felkészítés áll.” Jól látható, hogy egészen kiskortól fogadnak már gyermekeket, hogy a kellő fejlesztéssel az iskolára felkészítés komplexen valósuljon meg. Szintén kis létszámú foglalkozásokat tartanak, de csak ötalkalmas bérletet lehet vásárolni náluk. Pár foglalkozás ára érdekességképpen; valamint egy hasonló koncepcióval dolgozó iskola-előkészítő fejlesztőház árképzése.

Áraink	
Felmérések	Sulira Hangoló
Iskolaérettségi vizsgálat 15.000Ft	Egyéni iskolaelőkészítő foglalkozás 5*45 perc 24.000Ft
Kulcsár féle komplex felmérés 15.000Ft	Egyéni iskolaelőkészítő foglalkozás 1*45 perc 5.000Ft
Nagy- és finommozgások felmérése 10.000Ft	Csoportos iskolaelőkészítő foglalkozás mozgásfejlesztéssel 5*90 perc 25.000Ft
Kulcsár féle mozgásfejlesztő feladatok home training felírása és kontroll 8.000Ft	Csoportos iskolaelőkészítő foglalkozás 5*60 perc 20.000Ft

15. sz. ábra: Oviakadémia ár képzése (Forrás: <https://www.oviakademia.hu/araink/>)

Jól látható, hogy egy átlag család számára - ahol több gyermeket nevelnek, vagy szerényebb anyagi körülmények között, más életszínvonalon élnek - ott hatalmas anyagi terhet ró a szülőkre egy ilyen szolgáltatás igénybevétele. Joggal merül fel a kérdés, hogy mekkora oktatási egyenlőtlenség, szakadék alakul így ki.

Áraink	
Csoportos foglalkozás – 4 fő/csoport (offline vagy online)	4000 Ft / fő / alkalom
Csoportos foglalkozás – 3 fő/csoport (offline vagy online)	5000 Ft / fő / alkalom
Csoportos foglalkozás – 2 fő/csoport (offline vagy online)	6000 Ft / fő / alkalom
Egyéni fejlesztő órák (offline vagy online)	8000 Ft / fő / alkalom
Iskolaérettségi felmérés	16.000 Ft / 2 alkalom
Képességfelmérés	16.000 Ft / 2 alkalom
Számolási nehézségek felismerése és kezelése	20.000 Ft / 2 alkalom
Az árak az egyes csoportokban esetlegesen használt könyvek, munkafüzetek árát nem tartalmazzák.	

16. sz. ábra: Tündérkapu iskola- előkészítő fejlesztő ház ár képzése

(Forrás: <https://tunderkapuiskolaelokeszito.hu/index.php/araink/>)

5.2 Táblázat a vizsgált tanodákról a kiemelt szempontok alapján

Sorszám	Iskola előkészítő neve, helye	Szakemberek végzettségei/létszám	Mit kínál?	Árak	Csoportos foglalkozások száma/létszáma
1.	Áthidaló Iskola Előkészítő Program, Országosan 38 helyen elérhető Honlap: https://www.athidalo.com/	Óvodapedagógus, tanító, gyógypedagógus, szakvizsgával és szakirányú végzettségekkel	Iskolaérettségi vizsgálat, iskola előkészítő foglalkozások	8000,- Ft egyéni 7000,- Ft csoportos fejlesztések 15.000,- Ft iskolaérettségi felmérés Hátrányos helyzetűeknek ingyenes	kislétszámú, maximum 8 fő/csoport
2.	Kicsi-szív fejlesztő kuckó, Balatonfüred és környéke Honlap: https://kicsi-sziv.hu/	fejlesztőpedagógus, óvodapedagógus, komplex mozgásfejlesztő, iskola-előkészítő, szülő-gyerek life coach, gyerekjoga-oktató.	Iskolára hangoló iskola-előkészítő program, Fejlesztőpedagógiai út az iskolai sikerekhez	nincs adat	egyéni foglalkozás
3.	Doromboló Tanoda, Tatabánya Honlap: https://www.dorombolotanoda.hu/	tanító, gyógypedagógus, fejlesztő - differenciáló szakvizsgázott pedagógus	Iskolaérettségi vizsgálat, iskola-előkészítő foglalkozások	nincs adat	Maximum 4 fő / 50 perces foglalkozások

4.	OVIAKADÉMIA, Debrecen Honlap: https://www.oviakademia.hu/	mozgásfejlesztő és fejlesztőpedagógus diploma	Egyéni és csoportos komplex fejlesztések és iskolaelőkészítő foglalkozások mozgásterápiával, Iskolaérettségi vizsgálatok	Egyéni iskolaelőkészítő foglalkozás 5*45 perc 24.000Ft Egyéni iskolaelőkészítő foglalkozás 1*45 perc 5.000Ft Csoportos iskolaelőkészítő foglalkozás mozgásfejlesztéssel 5*90 perc 25.000Ft Csoportos iskolaelőkészítő foglalkozás 5*60 perc 20.000Ft Iskolaérettségi vizsgálat 15.000Ft	Kis létszámú, 5 fő-től
5.	Talentum Sopron, Sopron Honlap: https://talentumsopron.hu/	nincs adat	Egyéni és csoportos iskolaelőkészítő foglalkozások; képességfelmérés; mozgásterápia	Képességfelmérő 8000,- Ft Iskola előkészítő egyéni 1 alk. 6000,- Ft Intenzív heti 2 alk. 12.000,- Ft 4 alk. bérlet 22.000 Ft 4 alkalmas intenzív bérlet 45.000,- Ft, Iskola előkészítő kiscsoportos 5000,- Ft-tól 36.000 Ft-ig	Heti 1 vagy 2 alkalom, kis létszámú vagy egyéni

6.	Fejlesztő iskola, Budapest Honlap: https://fejleszttoiskola.hu/	Tanító, zenepedagógus	kiscsoportos ovi kuckó, intenzív iskola felkészítő tábor lehetőség	Tábor 34.900,- Ft- tól 39.900,- Ft-ig / turnus (20 óra/hét)	kis létszámú
7.	Izgő-mozgó iskola előkészítő, Győr és környéke Honlap: https://izgomozgo.hu/	Tanító	Iskola előkészítő foglalkozások	5 alkalmas bérlet 25.000,- Ft (6 hétig érvényes)	egyéni és kiscsoportos; hetente 1x; 50 perc
8.	Tündérkapu iskola előkészítő és fejlesztőház, Miskolc Honlap: https://tunderkapuiskolaelokeszito.hu/	Magyar nyelv és irodalom szakos tanár, fejlesztő pedagógus, mesepedagógus	Iskolaérettségi felmérés; iskola- előkészítő; egyéni fejlesztések	Iskolaérettségi vizsgálat 16.000,- Ft6 2 alk. egyéni és csoportos 4.000-8.000,- Ft/fő	egyéni, vagy kiscsoportos max. 4 fő
9.	Aquakids gyermekfejlesztő központ, Kecskemét Honlap: https://www.aquakidskecskemet.hu/	Óvodapedagógus, szakvizsgázott gyógypedagógus- pszichopedagógus	Iskolakészültség vizsgálat, iskolára felkészítés	Egyéni 30 perc 5500,- Ft Egyéni 45 perc 8500,- Ft Iskolakészültség 1:15 perc 18.000,- Ft	Egyéni és csoportos formában
10.	Neuropoints, Velence Honlap: https://neuropoints.hu/	Tanítók, gyógypedagógusok, logopédus	Egyéni és csoportos iskolaelőkészítő foglalkozások	egyéni 45 perces 9000,- Ft kiscsoportos 45 perces 4500,- Ft	Egyéni és csoportos formában

5.3 Összegző gondolatok a honlapelemzés tükrében

Kutatásom kezdetén a honlapelemzéshez kapcsolódóan 1 előfeltevést fogalmaztam meg.

Kutatási eredményeim tükrében most ezekre reflektálnék. Az előfeltevésem a következő volt: a tanodák, fejlesztő kuckók az egyéni, differenciált fejlesztésre és a kisebb létszámra nagyobb hangsúlyt fektetnek, ezért lehetnek vonzóak a szülők számára.

Az általam vizsgált fejlesztő kuckók és tanodák létszámkorlátozására vonatkozó megfigyelés megerősíti azt az előfeltevést, hogy ezek a központok kisebb létszámú, egyéni vagy csoportos foglalkozásokat tartanak, amely jelentősen hozzájárulhat a fejlesztések hatékonyságához.

(lásd.: 2. sz. melléklet) Az ilyen intézmények előnye az, hogy rugalmasabban és célzottabban tudnak reagálni a gyermekek egyéni szükségleteire, amit az óvodai rendszer nagy létszámú csoportjaiban sokkal nehezebb biztosítani. A kisebb létszámú foglalkozások lehetővé teszik, hogy a pedagógusok vagy fejlesztő szakemberek több időt töltsenek egy-egy gyermekkel, részletesebb figyelmet szenteljenek a különféle fejlődési területeknek, és egyénre szabott módszereket alkalmazzanak. Ez különösen fontos azoknál a gyerekeknél, akik speciális igényekkel rendelkeznek, vagy az átlagosnál több figyelmet igényelnek. Ezzel szemben az óvodákban általában magasabb csoportlétszámokkal kell dolgozniuk a pedagógusoknak, ami jelentős korlátozó tényező a személyre szabott fejlesztés terén. A nagy létszámú csoportokban kevésbé van lehetőség a gyermekek egyéni szükségleteire való odafigyelésre, ami a köznevelési rendszer egyik kihívása. Az ilyen környezetben a pedagógusok nehezebben tudják biztosítani a differenciált oktatást, amely mind a tehetséggondozás, mind a lemaradók felzárkóztatása szempontjából elengedhetetlen lenne.

Ez a megfigyelés egy fontos érv mellett, hogy az óvodai nevelés során kisebb csoportlétszámokat biztosítsanak, hiszen a hatékonyság és az eredményesség szempontjából a kisebb létszámú foglalkozások jobban segíthetik a gyermekek fejlődését. Az egyéni figyelem, amelyet a fejlesztő központok nyújtanak, közvetlenül hozzájárul a gyerekek fejlődéséhez és az iskolai felkészítésük sikeréhez. Ezért lenne szükséges az óvodai pedagógiai rendszerek további reformjára, hogy csökkentsék a csoportlétszámokat, és növeljék az egyéni fejlesztési lehetőségeket a köznevelés keretein belül is.

6 Interjúk

Az iskolaérettség, az óvodai és óvodán kívüli iskolaelőkészítő vizsgálatához a kérdőívezésen és honlapelemzésen kívül még egy kvalitatív kutatási módszert alkalmaztam, az interjút.

2024 tavaszán, amikor jelentkeztem az Országos Neveléstudományi Konferenciára, az akkori kutatásom céljából 10 óvoda nevelőtestületével vettem fel a kapcsolatot. A kutatásom témája az óvoda-iskola átmenet vizsgálata volt a COVID lezárások ideje alatt. A félig strukturált fókuszcsoportos interjúk során az óvodapedagógusokkal külön kitértem az iskolaérettség elérésének kérdéskörére, mivel az óvoda-iskola átmenet szerves részét, az alapját ez adja.

A tíz intézményben összesen 92 óvodapedagógussal sikerült beszélnem, akik megosztották velem véleményüket, aggályaikat, nehézségeiket és erősségeiket. Több pedagógussal hosszabb ideje tartó szakmai és baráti kapcsolatot is ápolok, így az interjúk során őszintén és nyíltan beszélgettek velem.

A kérdéseimmel elsősorban arra kerestem a választ, hogy az óvodapedagógusok hogyan építik be az iskolára való előkészítést és felkészítést a mindennapi munkájukba. Elmondásuk szerint a tudatosan tervezett és szervezett nevelőmunka eredményeképpen az óvodáskor végére minden esetben az lenne a cél, hogy iskolaérett gyermekeket küldjenek tovább az iskolába. Tevékenységeik szervezésénél az Alapprogram tükrében kiemelt figyelmet fordítanak a játékba ágyazott, tapasztalás útján történő tanulásra, az egyéni képességek és az életkori sajátosságok figyelembevételére. Az egyik óvodapedagógus egy nagyon fontos észrevételt osztott meg velem: *„A szülőértekezletek alkalmával számtalan alkalommal kérdezték tőlünk a szülők, hogy mikor csinálunk is már valamit, hiszen egész nap csak játszanak, meg makkokat rakosgatnak a gyerekek.”* A kolléganő a szülő kérdésére hosszan taglalta, hogy ezeknek a tevékenységeknek milyen fejlesztő szerepe van, miben segíti a gyermeket az iskolaérettség elérésében. Mindezt észrevétlenül, játékosan. Persze a legtöbb szülőt még mindig nehéz meggyőzni a tanulás ilyen formájáról, hiszen nekik a feladatlapozás, a foglalkoztató füzetek megoldása, az iskolás tanulás a tanulás.

A pedagógusok ugyanakkor egyöntetűen nehézségként említették a nagy csoportlétszámokat, az adminisztrációs terheket, valamint az integrált nevelésre fordított időt. Hangsúlyozták, hogy a 25-30 fős csoportlétszámok akadályozzák a gyermekek egyéni fejlesztését és a felkészítés hatékony megvalósítását. Ezáltal nehezebben tudják a gyermekek egyéni szükségleteire szabni a foglalkozásokat, pedig ez elengedhetetlen lenne az iskolaérettség megfelelő szintjének eléréséhez.

Az adminisztrációs terhek további nehézségeket jelentenek, amelyek gyakran az óvodapedagógusok idejét és figyelmét elvonják a közvetlen pedagógiai munkától. A pedagógusok kiemelték, hogy a dokumentációs kötelezettségek növekedése csökkenti az időt, amit a gyermekekkel való tényleges foglalkozásra fordíthatnának.

Hosszú ideje tartó nehézségként és problémaként jelölték meg az integrált nevelést, amely magában foglalja a különböző fejlődési szinten lévő gyerekek együttnevelését, legyen szó eltérően fejlődő, sajátos nevelési igényű vagy kiemelten tehetséges gyermekről. A BTMN vagy SNI gyermekek nevelése, oktatása szakember és kellő szaktudás hiányában sok időt igényel, és nehezen valósítható meg. A legtöbb óvodában nincs elegendő pedagógus, gyógypedagógus, és egy óvodapedagógusnak egy egész csoportot kell ellátnia, mindössze egy pedagógiai asszisztens vagy dajka támogatásával. Ez a felállás nem biztosítja az optimális körülményeket a gyermekek egyéni szükségleteinek figyelembevételére.

Az óvodapedagógusok beszámolóí alapján a gyermekek fegyelmezése is jelentős időt emészt fel. Az interjúk során kiderült, hogy a gyerekek nagy része érdektelen, „**nehezen motiválható**”, figyelmük csak rövid ideig tartható fenn. Ez különösen megnehezíti a pedagógiai munkát, hiszen a figyelemhiány, a motivációs problémák és a fegyelmezési kihívások korlátozzák a hatékony tanulási folyamatot. Több pedagógus kiemelte, hogy a gyerekek „**kognitív képességeikben is fejlesztésre**” szorulnak, és vannak, akik még az alapvető **kommunikációs készségekkel** sem rendelkeznek. Az önállóság, az önálló problémamegoldás, az önkiszolgálás, az öltözködés, az étkezés területein évek óta azt tapasztalják, hogy jelentős „**lemaradása**” van a gyermekeknek. Több olyan gyermek kezd óvodát 3 évesen, aki az alapvető testi szükségleteit sem jelzi. A vegyes csoportokban a beszoktatási időszakban a pelenkázás és a szobatisztaságra szoktatás, „**a legalapvetőbb elemi szükségletek jelzésére való tanítás**”, az elnyúló beszoktatás, érzelmi biztonság kialakítása rengeteg időt vesz el a nagycsoportos, iskolába készülő vagy éppen egyéni fejlesztést igénylő gyermekektől. Ezek a tényezők együtt komolyan veszélyeztetik az iskolára való érettség elérését.

A pedagógusok szerint a gyermekek **játéka** gyakran csapongó és **felszínes**, amelyet részben a videójátékok és telefonos játékok világának túlzott hatása idéz elő. A modern digitális eszközök használata háttérbe szorítja a kreatív, tartalmas játékot, amely az óvodai nevelés egyik kulcsfontosságú eleme lenne a fejlődés és tanulás szempontjából.

Bár az óvodapedagógusok a legjobb tudásuk szerint dolgoznak azon, hogy három év alatt elérjék a gyermekek iskolára való felkészítését, úgy érzik, hogy a „**családi nevelés hiánya**” komoly akadályt jelent ebben a folyamatban. Az óvodai nevelés és a családi háttér együttműködése nélkül a gyermekek fejlődése gyakran lassabb és kevésbé hatékony.

Az **iskolákkal való együttműködés** is nehézségekbe ütközik, különösen a nagyvárosokban, ahol a szabad iskolaválasztás miatt a gyerekek bárhová kerülhetnek. A kisebb településeken, ahol csak egy iskola van, sem egyszerű kialakítani a gördülékeny óvoda-iskola átmenetet. Az iskolák „*nem minden esetben partnerek*” az átmenet megkönnyítésében, ami megnehezíti az óvodások és az iskolai környezet közötti kapcsolat építését, valamint az iskolai látogatások és az ismerkedési programok megvalósítását.

Az előfelvetéseim, hogy az óvodapedagógusok szakmailag felkészültnek érzik magukat, komplex és differenciált tevékenységeken keresztül valósítják meg az óvadás gyermekek iskolára való felkészítését, bizonyítást nyert az interjúk alapján, hiszen a 10 óvodaigazgató és maguk a pedagógusok is úgy értékelik, hogy szakmailag felkészültek, naprakészek. Legtöbbjük minősítésen átesett pedagógus. Az óvodák mérési- értékelési eredményeibe is betekintést nyertem, melyek egyöntetűen azt tükrözik, hogy bár alacsony számú, de emelkedő tendenciát mutat a fejlesztési területek aránya. A csoportnaplók alapján, az óvodapedagógusok a tevékenységbe ágyazott, differenciált, életkori sajátosságok figyelembe vételével készült tervezéseket részesítik előnyben. Tervező munkájuknál figyelembe veszik az egyéni képességeket, tudatosan építik fel azt.

Az utolsó előfelvetésem, miszerint az óvodapedagógusok óvoda-iskola átmenetet segítő szakmai munkájának eredményességét negatívan befolyásolják a magas adminisztrációs terhek, az óvodapedagógus-hiány és a magas csoportlétszámok, egyértelműen bizonyítást nyertek a válaszok alapján. A 2024 őszén kötelezően bevezetett OVIKRÉTA célja, hogy az óvodák adminisztrációs terheit csökkentsék, egy platformra szűkítsék. Ennek hatásvizsgálata még nem lehetséges, hiszen nemrég kezdték el használni az óvodák, viszont előjáróban annyi elmondható, hogy egyelőre nincs egységes rendszer, koncepció, sokan még a korábbi dokumentumokat is vezetik. Méréseket még papír alapon, gyermekértékeléseket digitálisan. Érdekes az oldal fejlesztőinek egy kérdőív keretében vizsgálni a fejlesztési lehetőségeket, a funkciók bővítését, hiszen az óvodák maguk határozták meg eddig a dokumentációk formai és tartalmi követelményeit, a mérési módszereket.

7 A kutatási eredmények összegzése – záró gondolatok

A kutatás részletesen vizsgálja a köznevelési rendszer egyik kulcskérdését, az iskolaérettséget és a tanodák szerepét. Alapja az óvoda és az iskola közötti átmenet kérdése, különös tekintettel arra, hogy mennyire elegendő az óvodai felkészítés, vagy szükséges-e kiegészítő, privát fejlesztő foglalkozások igénybevétele.

A bevezető részben megjelennek a legfontosabb kérdések, amelyek a kutatás alapját képezik: milyen mértékben biztosítja az óvoda az iskolaérettséghez szükséges feltételek elérését, szükséges-e további felkészítés, illetve mi motiválja a szülőket, hogy gyermeküket különböző tanodákba, egyéni fejlesztő, iskola-előkészítő foglalkozásokra írássák be. A kutatás célja az volt, hogy megvizsgáljam a tanodák és fejlesztő kuckók szerepét az oktatásban, és választ kapjak arra, hogy ezek az oktatási formák piaci verseny, jó üzlet vagy valódi támogatást jelentenek az óvodai nevelés mellett.

A kutatási részből egyértelműen kitűnik, hogy a tanodák és fejlesztő kuckók egyre népszerűbbek a szülők körében, különösen azoknál a gyermekeknél, akik valamilyen lemaradást mutatnak az iskolaérettségi kritériumok teljesítésében. A kutatás kiemeli, hogy a szülők gyakran azért választanak privát fejlesztő programokat, mert úgy érzik, hogy az óvodai felkészítés nem elegendő, és további támogatást igényelnek gyermekeik számára.

Az eredmények rámutatnak arra is, hogy a magán fejlesztő programok kiegészítői lehetnek az óvodai nevelésnek, különösen akkor, ha a gyermekek eltérő fejlődési ütemet mutatnak. Az sajnálatos, hogy ezek az iskolára felkészítő programok irreálisan drágák, és azt a konzekvenciát szűrik le a szülők belőle, hogy ott több, jobb vagy más fejlesztést kap gyermekük. A több talán igaznak mondható, de a jobb és más nem. A honlapok elemzésekor egyértelmű volt számomra, hogy amit fejleszteni kívánnak, a tudástartalom, ugyanaz, amit az óvodai tevékenységekbe építve az óvodapedagógusok minden nap megtesznek. Nehezített körülmények között persze, hiszen a magas létszám, az adminisztratív terhek, az óvodapedagógus hiány mind-mind megnehezítik a szakmai munkát.

Nagyon hangsúlyos, hogy a pedagógusok és a szülők együttműködése kulcsfontosságú az iskolaérettség elérésében. Fontos a mindennapos kommunikáció, a kölcsönös partnerség. Kíváncsinos, hogy a szülők elismerjék az óvodapedagógust, tanácsait, javaslatait megfogadják. Az esetleges otthoni fejlesztési lehetőségeket, a lemaradások kompenzálására irányuló törekvéseket együtt valósítsák meg.

Összegzésként arra a megállapításra jutottam, hogy az óvodai felkészítés alapvető szerepet játszik az iskolaérettség kialakításában, azonban bizonyos esetekben, különösen a lassabban fejlődő gyermekeknél, a privát fejlesztő programok kiegészítést kínálhatnak az óvodai nevelés terén. Ahhoz, hogy az óvodai nevelés nagyobb eredményességgel működhessen, azonnali beavatkozásokra van szükség. Elengedhetetlen az oktatási esélyegyenlőség biztosítása annak érdekében, hogy ne alakuljon ki szakadék a különböző anyagi helyzetben és eltérő értelmi képességekkel rendelkező tanulók között. Az esélyegyenlőség elvének alkalmazása arra irányul, hogy minden gyermek számára egyenlő hozzáférést biztosítsunk az oktatáshoz, függetlenül társadalmi, gazdasági helyzetétől vagy értelmi képességeitől.

Kulcsfontosságúak a kompenzációs oktatáspolitikai eszközök, például a célzott támogatások, a differenciált oktatás és a pedagógiai módszerek, amelyek figyelembe veszik az egyéni különbségeket. Emellett az inkluzív pedagógia alkalmazása is kritikus fontosságú, amely elősegíti, hogy a különböző képességekkel rendelkező diákok együtt tanuljanak, támogatva az egyenlő tanulási lehetőségek megteremtését.

Továbbá az oktatási rendszer minőségi, szociálisan érzékeny fejlesztése, az oktatók folyamatos továbbképzése és a közösségi szereplők bevonása hosszú távon hozzájárulhat az egyenlő esélyek biztosításához, minimalizálva az esetleges szociális és kognitív különbségek negatív hatásait a tanulási folyamatban.

Jelen esetben azt gondolom, hogy egy iskolaelőkészítő csoport kialakítása megoldást nyújthat e régóta elhúzódó problémára. Ezek a csoportok - legyenek akár az óvoda utolsó évében vagy az első iskolai évben - megoldást jelenthetnek. Célzottan az azonos életkorú gyermekeket azonos időben, az egyéni érési utak figyelembevételével lehetne felkészíteni. Egy általam nagyra becsült ember szavaival zárnám az összegzésem. *„Az iskolából – életkorilag – nem lehet elkészni, jobb későn menni, mint korábban, jobb érettebben, mint éretlenül.”* (Vekerdy Tamás)

Ez a kutatás nagyban hozzájárul ahhoz a tudományos diskurzushoz, amely a köznevelési rendszer és a magán fejlesztő központok szerepét vizsgálja az iskolaérettség elérésében, és hasznos alapot biztosít a pedagógusok, szülők és döntéshozók számára a jövőbeli intézkedések megtervezéséhez.

8 Irodalomjegyzék

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 45. §. (5). Letöltés:
<https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00> (2024.10.23.)
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról letöltés:
<https://njt.hu/jogszabaly/2012-363-20-22.6#CI> (2024.10.23.)
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
letöltés: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300015.emm> (2024.10.23.)
- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és
alkalmazásáról, letöltés: <https://njt.hu/jogszabaly/2012-110-20-22> (2024.10.23.)
- Apró Melinda (2013.): A hazai iskolaérettségi vizsgálatok gyakorlata napjainkban,
Iskolakultúra, 53-54 old. Letöltés:
https://real.mtak.hu/56531/1/EPA00011_iskolakultura_2013_1_052-071.pdf
(2024.10.23.)
- Bingham, S., & Whitebread, D. (2018). *School readiness in the UK: Examining the impact of
early years experiences on children's development*. British Journal of Educational
Psychology, 88(1), 22-34. (2024.10.23.)
- Buda Béla (1986): *A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája*. Budapest,
Nemzeti Tankönyvkiadó
- B. Szűcs J. (1997): *Az ember, aki óvodás*. SZORT BT Kiadó, Budapest.
- Busi E. (2006): *Család, gyermek, társadalom*, Kiadta: Bölcsész Konzorcium,
- Erdei Róbert (2021): Az iskolakezdés és iskolára való érettség/alkalmasság néhány kérdése.
letöltés:
https://www.researchgate.net/publication/356941877_Az_iskolakezdes_es_iskolara_valo_ertsegalkalmassag_nehany_kerdese (2024.10.23.)
- Erdei Róbert (2022): Az elmúlt öt év iskolaérettségi vizsgálatainak tapasztalatai, Tokaj-
Hegyalja Egyetem Comenius Intézet, letöltés:
https://www.academia.edu/91692051/Az_elm%C3%BAlt_%C3%B6t_%C3%A9v_iskola_%C3%A9retts%C3%A9gi_vizsg%C3%A1latainak_tapasztalatai (2024.10.23.)
- Fleisz-Gyurcsik Anita (2021): A hazai publikált óvoda–iskola átmenetet segítő gyakorlatok
szisztematikus áttekintése, Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 9. évf., 2. szám 56–
90. (2021) <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.2.56.90> letöltés:
<https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/2559/2289> (2024.10.23.)

- Golyán Szilvia (2013): Válogatás az óvoda–iskola átmenet európai tapasztalataiból, *Gyermeknevelés* I. évf. 1. szám 106–128. (2013.) Letöltés: <https://ojs.elte.hu/gyermekeveles/article/view/757/651> 2024.10.23. (2024.10.23.)
- Gyurcsik Anita – Fehér Orsolya – Földi Fanni: (2017) Az iskolaérettség mérésének összehasonlítása
- Magyarországon és Szerbiában *Gyermeknevelés* – online tudományos folyóirat
- Kitekintő – határon túli magyar pedagógiai kutatások és műhelyek, 2017/3 letöltés: https://real.mtak.hu/56531/1/EPA00011_iskolakultura_2013_1_052-071.pdf (2024.10.23.)
- Gyurcsik Anita (2020): Az óvoda–iskola átmenet óvodapedagógusok, tanítók és szülők szemén keresztül, *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 8. évf., 3. szám 176–196. (2020) DOI: 10.31074/gyntf.2020.3.176.196 letöltés: https://www.researchgate.net/publication/348152109_Az_ovoda-iskola_atmenet_ovodapedagogusok_tanitok_es_szulok_szemen_keresztul (2024.10.23.)
- Hajduska Marianna (2008): *Krízislélektan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
- Hercz Mária dr. - Ráczné Oláh Edit – Takács Nikolett (2015.): Pályakezdő óvodapedagógusok túlélőkészlete, Szegedi Tudományegyetem, 2015. ISBN 978-963-306-424-5, letöltés: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedaggusok_tllkszleteV3/index.html (2024.10.23.)
- Horváth György (2004): *Pedagógiai pszichológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Józsa Krisztián (2016): Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben. *Iskolakultúra*, 26. 4. sz. 59–74.
- Józsa Krisztián és Zentai Gabriella (2007): Hátrányos helyzetű óvodások játékos fejlesztése a DIFER Programcsomag alapján. *Új Pedagógiai Szemle*, 57. 5. sz. 3–17
- József István (2011) *Fejlődépszichológia jegyzet*, Az iskolaérettség, letöltés: https://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/jozsef_istvan/index.html (2024.10.23.)
- Kangas Jonna (2015): Children’s Self-Regulation in the Context of Participatory Pedagogy in Early Childhood Education, Article in *Early Education and Development*, letöltés: https://www.researchgate.net/publication/277260483_Children's_Self-Regulation_in_the_Context_of_Participatory_Pedagogy_in_Early_Childhood_Education (2024.10.23.)
- Kende A. Illés A. (2007): A rugalmas beiskolázás és az oktatási szakadék összefüggései. *Új pedagógiai szemle*, 57 (11), 17-41.

- Király Tibor – Szakály Zsolt (2011): Mozgásfejlődés és a motorikus képességek fejlesztése gyermekkorban, Dialóg Campus Kiadó, letöltés: https://tamop412a.ttk.pte.hu/TSI/Kiraly-Szakaly%20-%20Mozgasfejlodes%20es%20a%20motorikus%20kepessegek%20fejlesztese%20gyermekkorban/mozgasfejlodes_korr.html (2024.10.23.)
- Koltói Lilla (2013): Pedagógiai pszichológia jegyzet óvodapedagógusoknak, „Mentor(h)áló 2.0 Program” TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008 projekt, Szegedi Tudományegyetem letöltés: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogiai_pszichologia_jegyzet_vodapedagogusoknak/felhasznlt_irodalom9.html (2024.10.23.)
- Kovácsné dr. Bakosi Éva (2009): Játék és tanulás az óvodában, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. <https://ofi.oh.gov.hu/jatek-es-tanulas-az-ovodaban> (2024.10.23.)
- Körmöci Katalin (2010): A gyermeki játék és a tanulás, Magiszter 8. évf. 4.sz. http://epa.niif.hu/03900/03976/00035/pdf/EPA03976_magiszter_2010_03_017-025.pdf (2024.10.23.)
- Lakatos K. (1999): Az iskolaéretlenség korai felismerése. Fejlesztő pedagógia, pedagógiai szakfolyóirat, 9 (4-5), 3 25.
- Lakatos K. (2003): Az iskolaéretlenség szűrése az állapot- és mozgásvizsgáló teszttel- Az iskolaéretlenség korai tünetei és az iskolaérettségi vizsgálat. Új pedagógiai szemle.53(3),137 149.
- Lewit, E. M. & Schuurmann, B. L. (1995): *School readiness. The Future of Children*, 5. 2. sz. 128–139.
- Málnási G., Pásztor K., Spiegelhalter J., Stevanyik L., Udvorka T. (2005): *Iskolaválasztás előtt...* 2006. Panem Kiadó Kft., Budapest.
- Mérei F., V. Binét Á. (1981): *Gyermeklélektan*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Mönks, F.J., Knoers, A.M.P (1998): *Fejlődéslélektan*. Fitt Image – Ego School Kiadó, Szentendre.
- Nagy J. (1986): *Preventív fejlettségvizsgáló rendszer 4–7 éves gyermekek számára*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- OECD (2017). *Starting strong 2017: Key OECD indicators for early childhood education*. OECD Publishing, Paris. letöltés: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264276116-en.pdf?expires=1730206248&id=id&accname=guest&checksum=B613642413DCF21F0DCCC1926B55CDAD> (2024.10.23.)

- Petrács Zsuzsanna (2004): Az iskolaérettségi vizsgálat jelző szerepe a tanulási zavar veszélyeztetettség szempontjából, Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat
- Séra László, Bernáth László (2004): Az iskolai tanulásra való készenlét, speciális tanulási nehézségek. In: N. Kollár Katalin, Szabó Éva (szerk.) *Pszichológia pedagógusoknak*, Osiris Kiadó, Budapest
- Stienwandt, S., Cameron, E. E., Soderstrom, M., Casar, M. J., Le, C. & Roos, L. E. (2020). *Keeping Kids Busy: Family Factors Associated with Hands-on Play and Screen Time During the COVID-19 Pandemic*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/prtyf> (2024.10.23.)
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2010). *Early childhood matters: evidence from the Effective Preschool and Primary Education Project*. Routledge. letöltés: https://www.routledge.com/Early-Childhood-Matters-Evidence-from-the-Effective-Pre-school-and-Primary-Education-Project/Sylva-Melhuish-Sammons-Siraj-Blatchford-Taggart/p/book/9780415482431?srsId=AfmBOopCl5NpYLu0gYfpzDHJS3PHIqR_4AGO-A-BwI4dgpsyKsGxiy1 (2024.10.23.)
- Tickell, C. (2011). *The early years: the foundations of life, health and learning*. Department for Education, United Kingdom. letöltés: https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/14796/7/The%20Early%20Years%20Foundations%20for%20life%20health%20and%20learning_Redacted.pdf (2024.10.23.)
- Vajda Zsuzsanna (2009): Siettetett gyermekek, Iskolakultúra 2009/9 10. o. letöltés: <https://www.scribd.com/document/400964858/Vajda-Zsuzsanna-Siettetett-gyermekek>
- Varga, László, Farnady-Landerl, Viktória (2018) Új fejezet a konstruktivista pedagógiában: a neuropedagógia In: Az iskolai sikeresség pedagógiai-pszichológiai háttere. Eger, Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó. pp. 81-88. https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/6054/1/81_98_Varga_Farnady-Landerl.pdf (2024.10.23.)
- V. Binét Ágnes (1997): A személyiségfejlődése a kisiskoláskortól a serdülésig. In: Bernáth László, Solymosi Katalin (szerk.): *Fejlődéslélektan olvasókönyv*, Tertia Kiadó, Budapest

9 Képek, ábrák, diagramok jegyzéke

1. sz. ábra: A kérdőív kitöltőinek iskolai végzettsége (N=264) Forrás: saját készítés
2. sz. ábra: Az óvodai foglalkozásokkal kapcsolatos elégedettség (N=264) Forrás: saját készítés
3. sz. ábra: Szülői megoszlás vizsgálata (N=262) Forrás: saját készítés
4. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések megoszlásának a száma (N=95) Forrás: saját készítés
5. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések okai (N=101) Forrás: saját készítés
6. sz. ábra: Óvodán kívüli fejlesztések hatásai (N=102) Forrás: saját készítés
7. sz. ábra: Szülői elégedettség mérése az óvodai fejlesztésekkel kapcsolatban (N=258)
Forrás: saját készítés
8. sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Programba történő jelentkezés menete és a végeredmény, amit kínálnak (Forrás: <https://www.athidallo.com/>)
9. sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Program oktatói adatlapja, közvetlen kapcsolatfelvételi lehetőséggel (Forrás: <https://www.athidallo.com/>)
10. sz. ábra: Az Áthidaló Iskola Előkészítő Program fejlesztő füzetéről egy szülői vélemény (Forrás: <https://www.athidallo.com/>)
11. sz. ábra: Kicsi-szív fejlesztő kuckó 5 érve az iskola felkészítő foglalkozásra (Forrás: <https://kicsi-sziv.hu/szolgaltatasok/iskolara-hangolo/>)
- 12-13-14. sz. ábra: Doromboló Tanoda egyéni iskola előkészítő foglalkozásai (Forrás: <https://www.dorombolotanoda.hu/>)
15. sz. ábra: Oviakadémia ár képzése (Forrás: <https://www.oviakademia.hu/araink/>)
16. sz. ábra: Tündérkapu iskola- előkészítő fejlesztő ház ár képzése (Forrás: <https://tunderkapuiskolaelokeszito.hu/index.php/araink/>)

10 Mellékletek

1.számú melléklet – szülői kérdőív

Iskolaérettség, iskolafelkészítés, tanodák. Szülői kérdőív

Üdvözlöm!

Maximovics Veronika vagyok, a Soproni Egyetem-Neveléstudomány MA képzés II. évfolyamos hallgatója.

Kutató munkámat az iskolaérettség fontosságáról, az iskolafelkészítő programok, tanodák szerepéről készítem. Kutatásom célja az óvodák iskolára felkészítő szerepének, valamint az óvodán kívüli iskolára felkészítő tanodáknak, programoknak a vizsgálata, pozitív és negatív tapasztalatokkal az oktatási és nevelési szintér fejlesztési lehetőségeinek feltárása.

Röviden a kérdőívvel kapcsolatban:

Kutatásomban választ keresek azokra a kérdésekre, hogy megfelelő készültséget kapnak-e a gyermekek a könnyed iskolakezdésre, milyen plusz segítséget kapnak az esetleges lemaradásaik kompenzálására.

A kérdőív kitöltése teljesen önkéntes, és teljes anonimitást biztosít. A kitöltés maximum 5 percet vesz igénybe.

Köszönöm a kitöltéseket!

1. Kérem, adja meg a nemét!

☐ Nő ☐ Férfi

2. Kérem, adja meg az életkorát!

.....

3. Kérem, adja meg, melyik megyében lakik!

.....

4. Kérem, adja meg lakhelyét!

☐ Falu

☐ Község

☐ Város

☐ Megyeszékhely

☐ Főváros

5. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- ☐ Általános iskola
- ☐ Középiskola
- ☐ Egyetem/főiskola

6. Kérem, adja meg gyermeke életkorát, akire vonatkozóan válaszait adja!

.....

7. Hány évet járt gyermeke óvodába?

.....

8. Ön szerint az óvodai foglalkozások megfelelően támogatták- e a gyermeke iskolára való felkészítését?

- ☐ Igen
- ☐ Inkább kevésbé
- ☐ Nem, egyáltalán nem

9. Milyen területeken kapott megfelelő fejlesztést gyermeke az óvodai foglalkozások alkalmával? (Több válasz is lehetséges)

- ☐ Finommotorikus készségek
- ☐ Szociális készségek
- ☐ Ézelmi önszabályozás
- ☐ Kognitív készségek (figyelem, emlékezet)
- ☐ Kommunikációs készségek
- ☐ Egyéb

10. Érezte- e szükségét, hogy gyermeke részt vegyen magán iskolaelőkészítő és fejlesztő foglalkozásokon az óvodai mellett?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

11. Amennyiben nem járt gyermeke külön foglalkozásra, kérem, indokolja meg, hogy miért nem. (Több válasz is lehetséges)

- ☐ Nem volt erre plusz anyagi forrásom.
- ☐ Otthon megfelelő fejlesztésben részesítettem a gyermekemet.
- ☐ Nem éreztem szükségesnek, bíztam abban, hogy gyermekem a saját tempójában megéri az iskolakezdésre.
- ☐ Elégedett voltam az óvodai neveléssel, fejlesztésekkel.
- ☐ Egyéb

12. Ha igennel válaszolt az előző kérdésre, milyen típusú magán fejlesztést, iskola előkészítő foglalkozást, tanodát választott? (több válasz is lehetséges)

- ☐ Mozgásfejlesztés
- ☐ Logopédia
- ☐ Kognitív fejlesztés (értelmi)
- ☐ Viselkedés- és szociális készségfejlesztés
- ☐ Tehetséggondozás
- ☐ Egyéb

13. Miért döntött úgy, hogy magán fejlesztésre hordja gyermekét?

- ☐ Az óvodai fejlesztés nem volt elegendő
- ☐ Gyermeke speciális szükségletű, egyéni figyelmet igényelt
- ☐ Gyermeke tehetséggondozó programban vett részt
- ☐ Egyéb

14. Milyen területen észlelt fejlődést a magán fejlesztés hatására? (Több válasz is lehetséges)

- ☐ Szociális készségek
- ☐ Finommotorikus készségek
- ☐ Kommunikáció
- ☐ Érzelmi önszabályozás
- ☐ Értelmi képesség területei
- ☐ Egyéb

15. Összeségében mennyire volt elégedett az óvodai fejlesztés színvonalával? (1- nagyon elégedetlen, 2- részben elégedetlen, 3- inkább elégedett, 4- nagyon elégedett) (lineáris skála)

1. nagyon elégedetlen

4. nagyon elégedett

16. Van e javaslata arra vonatkozóan, hogy az óvodai fejlesztés hogyan lehetne hatékonyabb a gördülékeny iskolakezdés szempontjából? Kérem, fejtse ki röviden!

11 Köszönetnyilvánítás

Köszönetet szeretnék mondani témavezetőmnek, **Kissné dr. Zsámboki Rékának**, aki a téma választásánál irányt mutatott, tanácsaival, ötleteivel és észrevételeivel támogatott. Személyiségével és kiváló szakmaiságával inspirált. Köszönöm a kérdőívem kitöltésében közreműködő szülők, illetve az interjúban részt vevő óvodapedagógusok, óvodaigazgatók segítségét, barátságos fogadtatását.

Külön köszönöm a családomnak, a férjemnek és édesanyámnak, hogy az álmaim megvalósításában támogatnak, kellő biztonságot és szeretetet nyújtva gyermekeimnek, amíg távol vagyok.

Köszönöm munkatársaimnak, hogy a kutatási időben támogattak, bíztattak, munkájukat távollétemben gördülékenyen végezték.

